

Rapport

Datum: 1 december 1998
Rapportnummer: 1998/533

Klacht

Op 16 oktober 1996 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer drs. S. te 's-Gravenhage, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Haaglanden en een gedraging van een officier van justitie te 's-Gravenhage. Na een briefwisseling in verband met ontvankelijkheidsvragen (zie hierna, onder **ONTVANKELIJKHEID**) werd naar een deel van deze gedragingen, die worden aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Haaglanden (de burgemeester van 'sGravenhage) respectievelijk van de Minister van Justitie, op 8 juli 1997 een onderzoek ingesteld. Op grond van de door verzoeker verstrekte gegevens werd de klacht als volgt geformuleerd:

Verzoeker klaagt over:

. het optreden van het regionale politiekorps Haaglanden na zijn aanhouding op 12 januari 1995. Met name klaagt hij erover dat de politie:

1. hem bij de hoek van de Jan Hendrikstraat de doorgang heeft geweigerd, hem agressief heeft teruggedrongen en hem ten onrechte heeft aangehouden, waarna zij hem in de arrestantenbus hard op zijn rug heeft geslagen;
2. op het politiebureau zonder noodzaak foto's van hem heeft gemaakt en vervolgens heeft geweigerd zijn vraag naar het (kleding)nummer van de politieambtenaar die de foto's maakte te beantwoorden;
3. hem, alvorens hem in een cel te plaatsen, heeft gefouilleerd en hem al zijn persoonlijke bezittingen heeft afgenomen;
4. te weinig informatie heeft verstrekt voor en tijdens zijn insluiting over wat hem te wachten stond en wat zijn rechten waren;
5. hem heeft ingesloten in een cel waar de omstandigheden slecht waren;
6. tijdens het verblijf in de cel onvoldoende zorg aan hem heeft besteed en hem bovendien slecht heeft behandeld;
7. hem na zijn in verzekeringstelling niet in de gelegenheid heeft gesteld contact met anderen op te nemen;
8. hem bij monde van een rechercheur heeft gezegd "of je verklaart wel of je verklaart niet, aan gedeeltelijke verklaringen doen we hier niet", toen hij enkele vragen over beroep en inkomsten niet wilde beantwoorden;
9. met opzet een kop koffie over hem heen heeft gegooid tijdens zijn verhoor.

B. de navolgende gedragingen van de behandelend officier van justitie te 'sGravenhage op 12 januari 1995:

1. de officier van justitie heeft hem ten onrechte in verzekering gesteld;
2. de officier van justitie heeft hem in eerste instantie mondeling een ander strafbaar feit waarvan hij werd verdacht - meegedeeld dan er op het hem uitgereikte afschrift van het

bevel tot in verzekeringstelling stond vermeld;

3. de officier van justitie heeft hem niet in de gelegenheid gesteld een advocaat in te schakelen om bij zijn voorgeleiding aanwezig te zijn. **ONTVANKELIJKHEID** Het verzoekschrift bestond voor een deel uit een "Blauwboek" over het optreden van het regionale politiekorps Haaglanden op 12 en 13 januari 1995 tijdens en na de gemeenteraadsvergadering over het kraakpand "De Blauwe Aanslag". Verzoeker stelde dat hij dit Blauwboek indiende namens de Vereniging De Blauwe Aanslag. De klachtonderdelen in dit Blauwboek over gedragingen jegens niet nader aangeduide personen werden niet in behandeling genomen. De Nationale ombudsman overwoog dat het voor een behoorlijk klachtonderzoek in beginsel noodzakelijk is dat de klagers te identificeren zijn en bovendien te bereiken en aan te spreken door degene die het onderzoek uitvoert. De Nationale ombudsman stelde, voordat hij het onderzoek opende, een termijn waarin de desbetreffende personen alsnog zelf een klacht konden indienen dan wel verzoeker konden machtigen dit namens hen te doen. Toen verzoeker vervolgens te kennen had gegeven dat zes (in het Blauwboek bedoelde) arrestanten waren vervolgd, verzocht de Nationale ombudsman om de vonnissen over te leggen en hem te informeren over de stand van zaken in hoger beroep. Verzoeker voldeed niet aan dit verzoek. De Nationale ombudsman berichtte hem bij brief van 18 april 1997 als volgt:

"De discussie over de vraag of van u verlangd kan worden dat u de vonnissen van de desbetreffende arrestanten overlegt, alsmede het feit dat u tot op heden geen machtigingen van de in het "Blauwboek" bedoelde individuele personen heeft overgelegd en deze personen ook zelf geen klacht hebben ingediend, zijn aanleiding geweest mij te bezinnen over uw positie als vertegenwoordiger/gemachtigde van de Vereniging De Blauwe Aanslag. U treedt, naar u stelt, op namens deze vereniging. Klachtonderdeel II (het Blauwboek; N.o.) heeft echter geen betrekking op gedragingen jegens die rechtspersoon als zodanig, maar jegens leden of de achterban van die rechtspersoon, over wie tot nu toe niets bekend is bij de Nationale ombudsman. In dit verband wil ik graag de volgende informatie van u krijgen.

Wat is uw hoedanigheid binnen de Vereniging De Blauwe Aanslag? Wat zijn uw bevoegdheden binnen het verband van die vereniging en jegens de leden? Wat zijn de bevoegdheden van het bestuur van de vereniging? Hoeveel en welke leden heeft de vereniging? In dit kader verzoek ik u ook de statuten van de Vereniging De Blauwe Aanslag toe te sturen." Toen verzoeker ook aan dit verzoek niet voldeed, besloot de Nationale ombudsman geen van de in het Blauwboek weergegeven klachten in behandeling te nemen.

Achtergrond

Zie **BIJLAGE**.

Onderzoek

In het kader van het onderzoek werd de beheerder van het regionale politiekorps Haaglanden en de Minister van Justitie verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Tijdens het onderzoek kregen betrokkenen over en weer de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren. Tevens werd de korpsbeheerder een aantal specifieke vragen gesteld. Een aantal betrokken ambtenaren werd telefonisch gehoord. Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De korpsbeheerder en één der betrokken ambtenaren deelden mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen. De reactie van verzoeker gaf aanleiding het verslag op een enkel punt te wijzigen en aan te vullen. Noch de Minister van Justitie noch overige betrokken ambtenaren gaven binnen de gestelde termijn een reactie.

Bevindingen

De bevindingen van het onderzoek luiden als volgt:

A. Feiten

1. Op donderdag 12 januari 1995 vergaderde de gemeenteraad van 's-Gravenhage over het al dan niet slopen van het kraakpand DeBlauwe Aanslag te 's-Gravenhage. In de loop van die avond braken rellen uit rond de Dagelijkse Groenmarkt. Het regionale politiekorps Haaglanden (hierna ook: de politie) arresteerde toen een

aantal personen en bracht hen over naar het politiebureau aan de JanHendrikstraat. Die nacht verzamelde zich rond 1.30 uur een groep sympathisanten van de aangehoudenen bij bedoeld politiebureau en hield daar een zogenaamde lawaaidemo. Op een gegeven moment vormde de politie een linie in de Jan Hendrikstraat om de demonstranten te verwijderen. Verzoeker kwam toen aanlopen. Hij werd vervolgens aangehouden, toen hij niet voldeed aan het bevel om zich te verwijderen. Hij werd overgebracht naar het bureau aan de Jan Hendrikstraat, waar hij om 1.51 uur werd voorgeleid. Om 13.45 uur werd hij in verzekering gesteld en om 18.36 uur in vrijheid gesteld.

2. Bij brief van 18 januari 1995 wendde verzoeker zich tot de burgemeester van 's-Gravenhage met het volgende:

"Voorgeschiedenis Op de avond van 12 januari waren er flinke rellen uitgebroken bij de Haagse Groenmarkt, naar aanleiding van het raadsbesluit tot sloop van de Blauwe Aanslag. Bij deze rellen waren 6 mensen gearresteerd. Zelf ben ik daar niet bij geweest. Wel had ik zo het een en ander gehoord over wat zich had voorgedaan. Ik had de indruk, dat de rellen al voorbij waren, toen ik 's nachts om 1 uur van bezoek bij vrienden aan de Prinsegracht huiswaarts keerde. Op de Prinsegracht hoorde ik veel lawaai en nieuwsgierig als ik was ging ik op het geluid af. Op de hoek van de Jan Hendrikstraat kreeg ik door dat er een kleine protestactie voor het politieburo gaande was. Vooraan stond een linie van

ongeveer vijf politieagenten verspreid over de rijbaan. Over het midden van de rijbaan liep ik hierop af, nog twijfelend of ik naar huis zou gaan of dat ik mij bij de protestactie zou aansluiten. Bij de linie werd ik tegengehouden door een agent, die mij zei dat ik moest oprotten. Ik kon nog ternauwernood zeggen dat ik erdoor wilde omdat ik in het Zeeheldenkwartier woon, of er rijdt ineens een arrestantenbusje het politieburo uit en de linie begon op te rukken. Dit verbaasde mij zeer, omdat ik nog geen openlijke geweldpleging had gekonstateerd, het aantal demonstranten vrij klein was en die geluidsoverlast mijns inziens flink afgenomen was. Bovendien leek mij dit zeer provocerend. De politieagent die mij had tegengehouden riep tegen mij dat ik maar beter wat harder kon rennen. Omdat ik toch ook wel bang was voor de zwaaiende knuppel, ben ik met dezelfde snelheid als de linie achteruit gelopen.

Op de hoek van de Prinsegracht kwam de linie tot stilstand. Hier leek zich een vrij stabiele situatie af te tekenen. Mijn indruk was, dat de charge was uitgevoerd om de Jan Hendrikstraat vrij te krijgen en zo de demonstratie uiteen te doen vallen. Zelf was ik intussen heftig gepikeerd geraakt over het gedrag van de agent die mij had tegengehouden. Hij irriteerde zich zo mateloos aan mij, terwijl ik niets had gedaan. Hij bleef maar zeuren dat ik moest oprotten. Hij werd daarin bijgestaan door een jongeman met een knuppel, waarvan mij onduidelijk was of hij bij de politie werkte of niet. Op zijn verzoek en dreiging ben ik van de rijbaan afgegaan. Daarna ging ik op de stoep tussen de Jan Hendrikstraat en de Grote Markt, voor de Boterwaag staan. Na enige dreigementen had ik mij zelfs op een respectabele afstand van ± 10 meter opgesteld. Op mijn vraag waarom hij wilde dat ik oprotte, werd niet gereageerd. Plotseling stopte er een arrestantenbus naast mij en werd ik daartegenaan gegooid en in de boeien geslagen. Voorafgaand aan mijn arrestatie had ik geen geweld gebruikt, niet bedreigd met geweld, noch enige aanleiding tot verdenking hiertoe gegeven. Ook heb ik in mijn omgeving geen openlijke geweldpleging gekonstateerd waarmee ik redelijkerwijs geassocieerd zou kunnen worden. Het was overduidelijk een geïrriteerde reactie, die hooguit op grond van 'zich niet verwijderen na vordering' (artikel 184 W.v.Strafrecht) goedgepraat zou kunnen worden (maar ook dat lijkt mij in hoge mate te betwijfelen). Behandeling als arrestant, juridische aspecten Op het politieburo werden meteen na binnenkomst foto's gemaakt van mij en twee verdachten die na mij waren gearresteerd. Voor de vaststelling van onze identiteit was het niet noodzakelijk. Er was nog helemaal niet gevraagd naar onze persoonsgegevens. Degene die deze foto's maakte, heb ik naar zijn nummer gevraagd. Hij wilde die niet geven, noch enig ander persoon die op dat moment belast was met het toezicht op de binnengekomen arrestanten en die ik ook hiernaar vroeg. Degene die mijn persoonsgegevens opnam verklaarde mij, dat ik opgepakt was in verband met verdenking van openlijke geweldpleging. Alvorens in de cel geplaatst te worden, werd ik onderworpen aan een fouillering en werden mij al mijn persoonlijke bezittingen afgenomen. Bij de voorgeleiding voor de officier van justitie werd mij direkt medegedeeld dat ik in verzekering gesteld werd in het

belang van het onderzoek. Mij werd o.m. openlijke geweldpleging ten laste gelegd en de officier zei iets over gooien met flesjes. Verdere omstandigheden waaronder ik deze feiten gepleegd zou hebben, wilde ze mij niet vertellen. Er was mijns inziens nog geen enkel onderzoek gepleegd en ik was niet vooraf gehoord. Het bevel tot in verzekeringstelling lag al klaar. De officier luisterde niet naar mijn verklaring omtrent de gebeurtenissen en noteerde slechts dat ik had verklaard niet schuldig te zijn aan de mij ten laste gelegde strafbare feiten. Ook ging zij niet in op mijn uitspraak, dat ik een getuige kon noemen die mijn verhaal kon bevestigen. Tot slot gaf ze mij een bevel tot in verzekeringstelling mee, die een andere tenlastelegging vermeldde dan zij mij mondeling ten laste had gelegd, namelijk 'bedreiging met 7 delikten' (art. 285 W.v. Strafrecht). Er was mijns inziens geen sprake van ernstige bezwaren (verdenkingen) tegen mij. Ook heb ik niet de mogelijkheid gehad een advocaat in te schakelen om mij bij het 'verhoor' door de officier van justitie bij te staan. Bij het verhoor door een rechercheur werd mij niet de mogelijkheid gesteld, bepaalde vragen niet te beantwoorden, zonder dat dit de konsekwentie zou hebben dat er totaal geen verklaring opgesteld zou worden. Het betreft hier enkele standaardvragen over beroep en inkomsten, die ik als privégegevens en irrelevant voor het onderzoek beschouw. Letterlijk werd mij gezegd: "Of je verklaart wel of je verklaart niet, aan gedeeltelijke verklaringen doen we hier niet." (...) **Behandeling als arrestant, verzorging.** Ik werd alleen opgesloten in een cel van ± 2.20 m. x ± 1.60 m. Aan het achtereind was een houten bank van ± 40 cm. breed en ± 1.60 m. lang. In de cel was geen sanitair aanwezig. De cel was niet goed schoon en het was er koud. Verder was er niets in de cel aanwezig. In de nacht kreeg ik op verzoek één deken aangereikt. Een matras kreeg ik niet. De deken was te klein om helemaal om je heen te kunnen slaan en stonk. Er was 's nachts tamelijk veel geluidsoverlast. Mijn verzoek om een tweede deken werd geweigerd. Herhaaldelijk is mijn verzoek om iets te drinken genegeerd. In totaal heb ik deze dag $1\frac{1}{2}$ kop koffie (de andere halve kop werd door de rechercheur die mij verhoorde over mij heen gegoid),

1 kop thee, een beker water en een slok water bij toiletbezoek te drinken gehad. Dat is voor mij duidelijk te weinig. Vanaf ± 7 uur was mijn bel uitgeschakeld. Op mijn geklop op de muur werd lange tijd niet gereageerd, waardoor ik gedwongen was om in mijn cel te urineren. Ik heb verder de hele dag nog in deze cel moeten verblijven, ondanks mijn verzoek tot overplaatsing naar een andere cel. De bel is niet meer ingeschakeld. Er is lange tijd geweigerd op mijn verzoek een dokter te halen in verband met mijn rugklachten ten gevolge van mishandeling bij mijn arrestatie. Uiteindelijk schijnt een dokter gebeld te zijn, die echter weigerde te komen. Het eten was kwalitatief volstrekt onder de maat. In totaal heb ik deze dag 6 boterhammen met kaas en 2 onbelegde boterhammen gekregen (4 bruin, 4 wit). 's Ochtends werd mij in eerste instantie gezegd, dat er geen brood met kaas meer was. Op mijn opmerkingen dat ik vegetariër was, werd gereageerd dat ik dan het vlees er maar af moest halen. Bij het avondeten werd mij de keus gesteld tussen warm eten of brood. Voor vegetariërs was geen warm eten aanwezig, de vervanging was twee witte boterhammen met kaas. Twee boterhammen waren bevroren, twee half geroosterd en twee al helemaal hard geworden. Elke sandwich was overvloedig met boter besmeerd,

wat ik hartstikke goor vind. Van een sandwich was de kaas al helemaal verlept. Er was geen enkele mogelijkheid om de verveling te verdrijven, mede natuurlijk door het feit dat mij al mijn persoonlijke bezittingen waren ontnomen. Er is geen enkele poging ondernomen mij ontspanning te verschaffen. Dit veranderde niet nadat ik in verzekering was gesteld. Ook toen werden mij geen persoonlijke bezittingen teruggegeven, hoewel ik hiernaar vroeg. Ik heb de hele dag niet kunnen roken, hoewel ik een verwoede roker ben en genoeg te roken bij me had. Ook is mij hiertoe geen enkele gelegenheid verschaft. Ook na inverzekeringstelling werd mij dit geweigerd, hoewel ik hierom duidelijk verzocht. Pas bij mijn verhoor door de recherche, om ± 17 uur, werd mij voor het eerst een sigaret aangeboden. Verder werd mij veel te weinig informatie verschaft over de hele gang van zaken. Ook na de inverzekeringstelling werd ik niet in de gelegenheid gesteld contact met anderen op te nemen.

(...) **Behandeling als arrestant; Dreiging, intimidatie en geweld.** In het arrestantenbusje ben ik flink mishandeld, op een heel geraffineerde wijze, zodat er geen uitwendig waarneembaar letsel te konstateren valt, maar je je drie dagen later nog fysiek beroerd voelt. Hierbij zijn kneuzingen aan mijn rug veroorzaakt. Hiervoor ben ik op 14 en 18 januari naar een dokter geweest. Beiden hebben een verdikking gekonstateerd, hoewel de eerste die als 'niet objektiviseerbaar' omschreef. De tweede legde mij uit, dat er waarschijnlijk sprake was van een spierscheuring, die een onderhuidse bloeding veroorzaakt had. Zij zei dat verdere medische behandeling en onderzoek geen zin hadden, omdat deze klachten toch niet behandeld konden worden en vanzelf over moeten gaan. Zij schatte in, dat de pijn nog wel enkele weken aan kon houden. Tijdens een toiletbezoek ben ik door een agent zonder enige aanleiding bedreigd met mishandeling, onder het oog van twee andere agenten die niet tegen deze bedreiging optraden. Omdat ik veel lawaai maakte op mijn cel, hetgeen te maken had met de gruwelijke verveling, met het feit dat mijn bel was uitgeschakeld, maar vooral met het feit dat ik mij volkomen onterecht behandeld voelde, ook gezien mijn bekendheid met mijn wettelijke rechten, ben ik bedreigd met het omdoen van hand- en voetboeien. Deze dreigementen zijn ook uitgevoerd. Ik heb geruime tijd met hand- en voetboeien om gezeten. Ook daarna is hiermee weer gedreigd. Toen de rechercheur mij kwam halen voor verhoor heeft hij mij gedwongen mijn cel schoon te maken, waar ik gepist had. De verhorende rechercheur heeft expres hete koffie over mijn been heen gegooid, nadat ik geweigerd had hiervoor te bedanken, hij het van me had afgepakt, ik het teruggepakt en hij het weer had afgepakt."

3. Verzoeker werd op 10 februari 1995 door de politie benaderd voor een eventuele nadere toelichting op zijn klacht. Hij ging daar niet op in, omdat hij het er niet mee eens was dat de klacht werd onderzocht door mensen van het bureau Jan Hendrikstraat. Op 11 september 1995 ging hij alsnog in op de uitnodiging om bij de politie te verschijnen in het kader van wederhoor.

B. Standpunt verzoeker

Voor het standpunt van verzoeker wordt verwezen naar de klachtformulering en naar zijn hiervoor onder A.2. weergegeven brief. C. Standpunt Minister van Justitie

1. De Minister van Justitie reageerde bij brief van 3 oktober 1997 op de klacht, waarin zij verwees naar een ambtsbericht van de hoofdofficier van justitie te 's-Gravenhage van 22 september 1997 met als bijlage het op deze klacht betrekking hebbende proces-verbaal. De Minister achtte de eerste twee klachtonderdelen betreffende het arrondissementsparket te 's-Gravenhage niet gegrond. Voor wat betreft het derde klachtonderdeel refereerde zij zich aan het oordeel van de Nationale ombudsman. Zij deelde voorts nog het volgende mee:

"De heer S. (verzoeker; N.o.) klaagt erover (...) dat de officier van justitie op 12/13 januari 1997:

1. hem ten onrechte in verzekering heeft gesteld;
2. hem in eerste instantie mondeling een ander strafbaar feit heeft meegedeeld dan er op het hem uitgereikte afschrift van het bevel tot inverzekeringstelling stond vermeld;
3. hem niet in de gelegenheid heeft gesteld een advocaat in te schakelen om bij zijn voorgeleiding aanwezig te zijn. (...) Ter toelichting op klachtonderdeel 2 merkt het College (van procureurs-generaal; N.o.) het volgende op. In het ambtsbericht van de hoofdofficier staat per abuis onder ad 2 vermeld dat er in het bevel inverzekeringstelling staat vermeld: "bedreiging met 8feiten". Het bevel inverzekeringstelling spreekt echter van "bedreiging met 7 delicten". Hoewel gelet op het tijdsverloop niet meer is te achterhalen welk strafbaar feit de officier mondeling heeft meegedeeld aan de heer S., doet daar niet aan af dat in ieder geval is gesproken en zo staat dat ook in het proces-verbaal van verhoor over het gooien van een fles. Voor dit feit, of het nu openlijk geweld of bedreiging betreft, is voorlopige hechtenis toegelaten. Op grond van artikel 58 Wetboek van Strafvordering (WvSv) wordt het bevel tot inverzekeringstelling slechts verleend in geval van een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten: het bevel inverzekeringstelling is derhalve op grond van de op dat moment beschikbare gegevens op juiste gronden gegeven. Voorts merkt het College ter toelichting op klachtonderdeel 3 op dat artikel 57 lid 2 WvSv slechts aangeeft dat de verdachte

bevoegd is zich bij het verhoor te doen bijstaan. Uit dit artikel kan naar de mening van het College niet worden afgeleid dat de officier verplicht is de verdachte uit eigener beweging in de gelegenheid te stellen om zich door een raadsman te laten bijstaan, indien de verdachte daar niet zelf om heeft gevraagd."

2. Het ambtsbericht van de hoofdofficier van justitie te 'sGravenhage van 22 september 1997, waarnaar de Minister verwijst, houdt onder meer het volgende in:

"Ad 1. Klager, die zich in of bij een groep krakers bevond die op de ruiten van het politiebureau sloegen en van waaruit flessen gegooid werden naar de politie, werd aanvankelijk verdacht zich schuldig te hebben gemaakt aan openlijke geweldpleging, bedreiging en wederspanning. De eerste twee feiten zijn feiten waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten. Er waren in totaal tien verdachten aangehouden in de avond en

nacht van 13 januari 1995. Aan de hand van de toen beschikbare gegevens heeft in de ochtend van 13 januari 1995 overleg tussen de politie en het openbaar ministerie plaats gevonden over het verder te volgens traject. Omdat de situatie in de nacht van 12 op 13 januari 1995 zeer chaotisch was verlopen en er toen geen gelegenheid was geweest de verdachten te horen binnen de eerste zes uur na de aanhouding (mede omdat een van de betrokken politiemensen gewond was geraakt bij de rellen), terwijl de tijd tussen 09.00 en 15.00 te kort was om het onderzoek af te ronden, was er nog onderzoeksbelang. Klager is derhalve terecht in verzekering gesteld. Eerst uit het later opgemaakte aanhoudingsverbaal bleek dat klager aangehouden is op verdenking van verzet. Ad 2. Blijkens het proces-verbaal van verhoor ter gelegenheid van de inverzekeringstelling is met klager in ieder geval gesproken over het gooien van flessen. Dit feit kan zowel openlijk geweld als bedreiging opleveren. In het uitgereikte bevel inverzekeringstelling is bedreiging vermeld. Meer exact: er staat vermeld: bedreiging met 8 feiten. Niet meer achterhaald kan worden welke 8 feiten, behalve het gooien met flessen en het spugen naar een verbalisant, welke feiten dat nog meer betrof. Ad 3. Het is juist dat er geen advocaat bij de inverzekeringstelling aanwezig is geweest. De officier van justitie die klager destijds in verzekering heeft gesteld, kan zich niet herinneren dat klager om een advocaat heeft verzocht bij de inverzekeringstelling zelve. De reden dat de officier van justitie zelf een

aantal verdachten in verzekering heeft gesteld, was de omstandigheid dat de tijd drong en er niet voldoende hulpofficieren van justitie op het bureau aanwezig waren, om de verdachten die in verzekering moesten worden gesteld, voor te geleiden."

3.1. Bij de brief van de Minister waren onder meer de volgende stukken gevoegd:

3.2. Een proces-verbaal dat op 17 januari 1995 op ambtseed is opgemaakt door de agenten L. en W. Dit houdt onder meer in:

"Ook zag ik, verbalisant W., dat er verschillende krakers ons met blauwe verf, flessen en spullen die in het informatiecentrum (bij de raadzaal aan de Dagelijkse Groenmarkt; N.o.) aanwezig waren, bekogelden. (...) Na dit voorval ben ik, verbalisant W., naar het bureau gelegen aan de Jan Hendrikstraat gereden, om mij aldaar onder behandeling te stellen van de GG&GD, aangezien ik door voornoemd voorval enig letsel aan de linker zijde van mijn nek had opgelopen. Na behandeling door de GG&GD en het afronden van het proces-verbaal rondom eerder genoemd voorval bemerkte ik, verbalisant W., op vrijdag 13 januari 1995 te 01.09 uur, dat er zich een groep demonstranten, zogenaamde "krakers", bestaande uit ongeveer 40 personen, verzamelde rondom het bureau van politie, gelegen aan de Jan Hendrikstraat te Den Haag. Ik, verbalisant W., hoorde en zag dat de demonstranten met hun handen tegen de ruiten van het bureau sloegen en dat zij riepen: "Laat ze vrij, laat ze vrij". Aangezien de GG&GD het bureau in moest, om een collega die ook bij eerder voornoemd voorval gewond was geraakt te behandelen, gingen wij, verbalisanten, het bureau uit om de GG&GD een veilige intocht in het bureau te bezorgen. Tevens wilden wij ervoor zorgen dat de demonstranten niet het bureau in konden komen. Door de chef bureau Jan Hendrikstraat werd er via de meldkamer gevraagd om

assistentie. Met de ter plaatse gekomen assistentie, vormden wij in de Jan Hendrikstraat voor het bureau een linie, teneinde de demonstranten te verwijderen. Vervolgens werd er meerdere malen mondeling gevorderd aan de demonstranten om zich te verwijderen. Op het moment dat er werd gevorderd bevonden de demonstranten zich op een afstand van ongeveer 5 meter van onze linie, dit vorderen gebeurde zodanig dat het voor een ieder duidelijk moet zijn overgekomen. Wij, 1e en 2e verbalisant, hoorden en zagen dat de demonstranten hieraan, onder luid protest, voldeden.

Wij, verbalisanten, bevonden ons vlak naast elkaar aan de linkerzijde van de linie die langzaam achterwaarts liep in de richting van de Prinsegracht te Den Haag. Wij, verbalisanten, zagen dat een van de demonstranten, (...) die naar later aan het bureau bleek te zijn genaamd: S., niet voldeed aan de vordering om zich te verwijderen. Wij, verbalisanten, hoorden en zagen dat de verdachte, S., tegen ons schreeuwde: "Ik ga niet weg, wat nou vorderen, ik heb niets gedaan geef me maar een bon" of woorden van gelijke strekking. Toen ik, eerste verbalisant, nogmaals van de verdachte, S., vorderde om zich te verwijderen, zagen wij, verbalisanten, dat verdachte, S., kennelijk opzettelijk en met kracht in onze richting spuugde. Ik, 1e verbalisant, moest opzij springen om niet door zijn spuug te worden geraakt. Hierop vorderde ik, 2e verbalisant, nogmaals van de verdachte S., om zich te verwijderen. Wederom hoorden en zagen wij, verbalisanten, dat de verdachte, S., tegen ons schreeuwde, "Krijg het zuur". Hierop hebben wij, verbalisanten, de verdachte, S., op vrijdag 13 januari 1995 te 01.20 uur op de Prinsegracht te Den Haag aangehouden voor overtreding van artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht. Wij, verbalisanten, bemerkten dat de verdachte zich tijdens zijn aanhouding hevig verzette, door naar ons, verbalisanten, te schoppen en te slaan. (...) Terwijl de verdachte S. ter geleiding voor een hulpofficier van justitie ten spoedigste werd overgebracht naar het bureau van politie (...) zagen wij, verbalisanten, dat de verdachte G. een fles in zijn rechterhand vasthield. Wij, verbalisanten, zagen dat de verdachte G. zich op een afstand van ongeveer 15 meter van ons bevond (...) Vervolgens zagen wij, verbalisanten, dat de verdachte G. zijn rechterarm ophief met in zijn rechterhand de fles en deze vervolgens kennelijk opzettelijk en met kracht in onze richting gooide. (...) Tijdens de aanhouding van G. zagen wij, verbalisanten, dat er twee mannen de Herdersstraat in kwamen rennen (...) Ook zagen wij, verbalisanten, dat deze twee mannen blauwe inkt aan hun handen en kleding hadden, dit was vermoedelijk dezelfde inkt waarmee op 12 januari 1995 in het informatiecentrum gegooid was. Wij, verbalisanten, hebben vervolgens de twee mannen (...) aangehouden als verdacht van overtreding van artikel 141 van het Wetboek van Strafrecht."

3.3. Een proces-verbaal, dat op 13 januari 1995 op ambtseed is opgemaakt door hoofdinspecteur van politie M., die de leiding had over de ingezette eenheden. Dit houdt onder meer in:

"Omstreeks 01.30 uur op inmiddels 13 januari 1995 verzamelde zich een groep van ongeveer dertig tot vijftig sympathisanten van de

zes aan het bureau ingesloten verdachten. Met veel lawaai maakten zij hun ongenoegen over de aanhoudingen kenbaar. Ik vernam dat enkele van hen flessen in de hand hadden en later heb ik dat zelf geconstateerd. De groep blokkeerde de in- en uitgang van het bureau. Ondertussen was de arm opnieuw bij de eerder gewond geraakte politiemans uit de kom geschoten. Mogelijk door de pijn en complicatie werd hij onwel. Met spoed werd de GG&GD aan het bureau gevraagd. De GG&GD zou, zo lang de groep de in- en uitgang blokkeerde, geen hulp kunnen verlenen. Ook een politievoertuig moest de binnenplaats van het bureau verlaten. Diverse malen is luid en duidelijk door mij en andere kaderleden gevorderd dat zij zich onmiddellijk dienden te verwijderen. Toen hier geen gevolg aan werd gegeven is in mijn opdracht de groep verdreven in de richting van de Prinsegracht. Ter zake openlijk geweld in de vorm van het gooien van flessen naar de politie, zijn enkele aanhoudingen verricht, die eveneens bij afzonderlijk proces-verbaal zijn gerelateerd."

3.4. Een proces-verbaal van verhoor van S. op 13 januari 1995. Dit proces-verbaal houdt als verklaring van S. onder meer in:

"Op vrijdag 13 januari 1995 omstreeks 01.00 uur was ik voornemens naar huis te gaan en liep middels de Prinsegracht naar de Jan Hendrikstraat. Ter hoogte van het politiebureau zag ik dat er een aantal agenten op linie de gehele straat blokkeerden en ik kreeg de indruk dat men er niet door kon. Ik liep naar de linie toe en wilde er door heen lopen. Mij werd te verstaan gegeven dat dit niet mogelijk was. Ik ging vervolgens een discussie aan en vertelde dat ik naar huis wilde maar ik mocht er niet door heen. Mij werd verteld dat ik naar achteren moest gaan en dat ik beter wat harder kon gaan lopen. Dit in verband met het feit dat men ruimte wilde creëren. Ik ben hierop wel achteruit gelopen maar heb mij niet uit de voeten gemaakt. Met de door de politie gegeven aanwijzing dat ik mij uit de voeten moest maken was ik het in het geheel niet eens en wilde hiertegen protesteren door stil te blijven staan cq langzaam achteruit te lopen. Ik werd wel gemaand door de politie om door te lopen en op te roepen anders zou ik klappen krijgen. Ondanks dit gegeven wilde ik toch mijn protestactie doorvoeren. U vraagt mij over een fles die ik eventueel zou hebben gegooid naar de politie. Ik ontken dat ik dat gedaan heb, sterker zelfs ik heb in het geheel geen fles in mijn handen gehad. Ik heb helemaal niets in mijn handen gehad. Ik heb ook niet gezien of er met flessen is gegooid naar de politie. Ik was volledig in beslag genomen door mijn eigen situatie.

Ik ben even later op de Grote Markt aangehouden door de politie. Ik ontken dat ik mij schuldig heb gemaakt aan het gooien met flessen naar de politie. Ik ontken dat ik mij middels de groep schuldig heb gemaakt aan openlijke geweldpleging. Ik erken wel dat ik mij schuldig heb gemaakt aan het niet opvolgen van een bevel of vordering gegeven door de politie, maar dat kwam omdat dit bevel niet goed aan mij duidelijk was gemaakt."

3.5. Een bevel tot in verzekeringstelling van verzoeker, waarin is gerelateerd dat verzoeker werd verdacht van "bedreiging met 7 delicten strafbaar gesteld bij artikel 285 SR". Als grond voor de in verzekeringstelling is genoemd dat "verhoor van getuigen/confrontatie/nader verhoor van verdachte noodzakelijk is; belemmering van het onderzoek bestaat".

D. Standpunt korpsbeheerder

1. De beheerder van het regionale politiekorps Haaglanden reageerde bij brief van 23 oktober 1997 op de klacht. Hij deelde daarin onder meer het volgende mee: "Bij onderzoek is gebleken dat klager op 18 januari 1995 een soortgelijk geformuleerde klacht over het politieoptreden van 12 op 13 januari 1995 heeft ingediend bij de burgemeester van Den Haag. Deze klacht is vervolgens voor onderzoek en om advies doorgestuurd aan de chef van het onderdeel Den Haag/Centrum, die de toenmalige chef van het bureau Jan Hendrikstraat de opdracht gaf de kwestie te onderzoeken. Met dit onderzoek is een aanvang gemaakt, in het kader waarvan ook met klager enkele gesprekken zijn gevoerd (toelichting klacht; hoor en wederhoor). Van dit onderzoek is een samenvattende rapportage gemaakt, die moest dienen voor het advies van de onderdeelschef aan de burgemeester van Den Haag, die volgens de klachtenregeling voor de politie Haaglanden zijn oordeel over de klacht zou geven. Gebleken is, dat het advies van de onderdeelschef voor de afdoening van de klacht de burgemeester ondanks herhaalde rappels zijnerzijds niet heeft bereikt. Na 1 juni 1996 is de verantwoordelijkheid voor de afdoening van klachten (inclusief nog openstaande klachten) via mandaat aan de betreffende onderdeelschef overgedragen. Ook na deze datum is de onderhavige klacht niet door de onderdeelschef afgehandeld. Oorzaak hiervan bleken administratieve onvolkomenheden: het klacht-dossier bleek te zijn zoekgeraakt. Alleen de bovengenoemde samenvattende rapportage was beschikbaar.

Ik betreur deze gang van zaken ten zeerste. Niet alleen omdat klager nimmer een tijdig en behoorlijk oordeel over zijn klacht heeft ontvangen, maar ook omdat ten behoeve van een reactie mijnerzijds op de door u in behandeling genomen klacht, slechts kan worden teruggегrepen op de beperkte rapportage die nog wél voorhanden is en inmiddels aan u is toegestuurd. Gelet op deze onvolledigheid onthoud ik mij dan ook van een oordeel over de inhoudelijkheid van de klacht en wacht ik uw oordeel af. Door de zelfde administratieve onvolkomenheden is ook deze reactie ondanks aanvankelijke toezeggingen voor een tijdig antwoord ernstig vertraagd. Ik bied u hiervoor mijn verontschuldiging aan. Ik heb de betrokken onderdeelschef nadrukkelijk op de feiten gewezen."

2. De (ongedateerde) samenvattende rapportage van V., waarop de korpsbeheerder in zijn reactie doelt, houdt onder meer het volgende in:

"I.v.m. het feit dat alle in het politiebureau beschikbare cellen, ingericht en bestemd, voor overnachting reeds bezet waren en er een zeer grote drukte in het bureau heerste, is ter voorkoming van verwisseling van arrestanten en om een goede administratieve afhandeling te waarborgen van iedere ingevoerde arrestant een polaroidfoto gemaakt. Klager verdenkt de politie ervan de foto te hebben genomen op grond van artikel 61a van het wetboek van Strafvordering (maatregelen ter identificatie) en wenst strafvervolgung van de betrokken politieambtenaar op grond van artikel 139f (sluipfotografie, waardoor het rechtmatig belang van klager kan worden geschaad) en art. 365 van het wetboek van Strafrecht (dwang door misbruik van gezag). De foto had uitsluitend een onderzoeksbelang

en geen identificatiebelang. (...) Klager, die inmiddels ruime ervaring heeft als "ingesloten arrestant", weet hoe je de politie "te pakken kunt nemen". Hij vroeg daartoe aan iedere agent die met hem te maken had het kledingnummer. Waarschijnlijk hebben enkele van de politiefunctionarissen die reageerden op oproepen tot contact met klager dit kledingnummer niet opgegeven. Enkelen hebben behalve hun nummer ook hun naam opgegeven, doch dit vermeldt klager niet in zijn klacht. Alle verantwoordelijke hulpofficieren van justitie hebben zich persoonlijk aan klager met naam bekend gemaakt. Klager weet namelijk als geen ander dat de ombudsman bekend gemaakt heeft dat het niet noemen van een kledingnummer ongeoorloofd is.

Tijdens het wederhoor herinnerde klager zich alleen dat politiemensen geen kledingnummer opgaven. Dat mensen wel hun nummer en zelfs naam opgaven acht hij mogelijk, doch hij weet die nummers niet meer. Hij had ze ook niet genoteerd. (...) Alvorens klager in een wachtkamer werd ingesloten, is op grond van artikel 28 van het besluit van 8 april 1994, houdende regels met betrekking tot een nieuwe ambtsinstructie voor de politie inhoudende maatregelen waaraan rechtens van hun vrijheid beroofde personen kunnen worden onderworpen, gelet op artikel 9 van de politiewet 1993, direct voorafgaand aan de insluiting op het politiebureau de kleding van klager afgetast en doorzocht op aanwezigheid van voorwerpen die tijdens de insluiting een gevaar voor de veiligheid van klager of anderen konden vormen. Van klager zijn alle voorwerpen die voor hem en ons een gevaar konden vormen ingenomen. (...) Klager beschrijft verder hoe hij in een "CEL" werd ingesloten zonder matras. Aangezien in heel Den Haag alle ruimten, geschikt en bestemd voor overnachtingen, reeds bezet waren, is klager in een wachtruimte geplaatst. Helaas beschikte het bureau Jan Hendrikstraat niet over voldoende matrassen om alle ingesloten personen een matras te verschaffen (hierin is inmiddels voorzien). De wachtruimte wordt volautomatisch verwarmd d.m.v. luchtverwarming tot een temperatuur van 20° C. Deze temperatuur is tot op heden voor alle overige ingesloten personen in die wachtruimte voldoende geweest. Aan klager werd 's nachts een deken verstrekt. De klacht dat de deken niet groot genoeg was om helemaal om je heen te kunnen slaan is verbazingwekkend. Klager had, voor zover zichtbaar, geen afwijkende lichaamslengte. Het betrof een standaard aan de Haagse politiebureaus geleverde trevira (vlamdovende) deken, merk Didas, kwaliteit Objecta, formaat 150 x 220 cm. De dekens worden na gebruik door een arrestant ter reiniging aangeboden. Aan tegen hun wil ingesloten personen worden uitsluitend gereinigde, niet eerder door een arrestant gebruikte, dekens verstrekt. (...) Klager kan niet aangeven hoe koud of warm de wachtruimte was. De wachtruimte wordt (m.u.v. zon- en feestdagen) iedere dag gereinigd door een schoonmaker. Klager geeft aan dat de ruimte niet goed schoon was. Wat er niet goed schoon was, is niet na te gaan. (...) Klager geeft aan dat hem te weinig drinken is verschaft. Uit de geautomatiseerde administratie die van elke arrestant afzonderlijk wordt bijgehouden, is gebleken dat op 13-01-1995 te 07.05 uur, 09.10 uur, 13.38 uur en 16.40 uur drinken is verstrekt. Een aan hem aangeboden broodmaaltijd werd door klager te 09.11 uur geweigerd. (...)

De klacht dat het eten volstrekt onder de maat was, heeft klager niet voldoende kunnen onderbouwen. De kwaliteit en variatie van al het aan ingesloten arrestanten geleverde voedsel is goed.(...) De klacht dat "te weinig" informatie is verschaft over de hele gang van zaken heeft klager niet voldoende kunnen onderbouwen. Onduidelijk is gebleven welke informatie klager, gezien de nadrukkelijk vermelde kennis van de bekendheid van zijn wettelijke rechten, verschaft had willen hebben. Uit de rapportages is mij gebleken dat aan klager zeer veel aandacht is besteed en dat met klager soms fel gediscussieerd werd over zijn "vermeende" rechten (zoals zijn eis tot onmiddellijke insluiting in een huis van bewaring en zijn eis tot onmiddellijke invrijheidstelling i.v.m. claustrofobie.(...) Klager is van mening dat hij door een agent, met arrestantentoezicht belast, zonder enige aanleiding, bedreigd werd met zware mishandeling toen klager een toiletbezoek mocht brengen. (...) Uit het onderzoek zijn geen politiemensen naar voren gekomen die zich op bedoelde onjuiste manier zouden hebben opgesteld. (...) De klacht dat de verhorende rechercheur expres hete koffie over het been van klager heeft gegooid is niet juist. Nadat klager zijn urine had opgedweild en met de aan hem toegewezen rechercheur naar een verhoorkamer was gegaan, werd hem door een daartoe aangewezen agent koffie verstrekt. Aangezien klager de normaal gebruikelijke beleefdheidsvorm "dank je wel" weigerde te gebruiken werd hij door de rechercheur daarover aangesproken waarna de rechercheur de aan klager verstrekte koffie terug pakte. Klager was van mening dat koffie krijgen ook "van zijn rechten" was en dat daarvoor niet bedankt hoefde te worden. Met de woorden: "ik pak mijn koffie zelf wel", greep klager de koffie beet en haalde hem bij de rechercheur weg waarna de rechercheur de beker koffie uit de hand van klager nam. Omdat klager de beker bleef vasthouden werd er van twee kanten aan de beker koffie getrokken ten gevolge waarvan er koffie op de broek van klager viel."

E. Reactie verzoeker

Verzoeker handhaafde in zijn reactie van 15 november 1997 op de door de Minister en korpsbeheerder verstrekte inlichtingen zijn eerder ingenomen standpunt. Hij meldde dat hij het uitblijven van een reactie op zijn klacht niet goed te praten vond en achtte het zoekraken van zijn dossier onverkwikkelijk, temeer daar hij in de loop der tijd nog verscheidene malen telefonisch had geïnformeerd.

Verder deelde hij onder meer het volgende mee:

"Door bekenden van mij die zich gedurende de tijd na het terugdrijven van de demonstrantengroep naar de Prinsengracht nog in de Jan Hendrikstraat bevonden, is gedurende lange tijd erna geen inrijdende ambulance waargenomen. Daarnaast moet opgemerkt worden dat dit politiebureau nog een andere auto-uitgang heeft op de Laan, waar zich (nagenoeg) geen demonstranten bevonden. Ik heb dan ook sterk de indruk dat hier achteraf een argument ter verdediging van het bewuste politieoptreden verzonnen is. Ten tweede was er op het moment dat ik bij de, zich net vormende, linie aankwam geen zwaarwegende reden mij de doorgang te ontzeggen. De linie was immers nog bezig zich te vormen, er was nog geen algemeen bevel gegeven om zich te verwijderen en het duurde nog geruime tijd voordat de linie zou oprukken. Deze ontzegging van de doorgang

maakte mij kwaad.(...) Het spugen naar een agent is nooit gebeurd.(...) Overigens betreft de weigering een kledingnummer op te geven niet alleen de agent die de foto's nam, doch ook een vrouwelijke agente die hiervan getuige was. Ik heb hiertegen duidelijk geprotesteerd. Ik heb gevraagd waarom dit gebeurde, waarop ik geen antwoord kreeg.(...) (Over de fouillering: N.o.) Het betreft al mijn bezittingen, dus (ook) totaal ongevaarlijke voorwerpen die ik op zak had. (...) Het afnemen van alle persoonlijke bezittingen wekt een gevoel van hulpeloosheid en verveling bij ingeslotenen verder in de hand. (...) Er is mij totaal geen informatie gegeven, hoewel ik hier dikwijls om vroeg.(...) Een antipathie tegen boter is niet dusdanig weinig voorkomend, dat hiermee geen rekening gehouden zou hoeven te worden. Ik heb gevraagd om broodjes zonder boter, tevergeefs.(...) Wat betreft mijn klacht dat er geen dokter gehaald werd in verband met mijn rugklachten (...) Ik heb nog gevraagd of ik zelf een dokter mocht bellen, maar dat mocht ik niet. (...) Mijn klacht (dat de politie verzoeker na zijn in verzekeringstelling niet in de gelegenheid heeft gesteld contact met anderen op te nemen; N.o.) betreft de weigering mij toe te staan telefonisch contact op te nemen met huisgenoten.(...)

Ik heb diverse malen voor, tijdens en na het zgn. verhoor door de officier van justitie om een advocaat verzocht. Pas na het verhoor werd mij toegezegd dat er een advocaat zou komen als zij tijd zou hebben."

F.

Nadere inlichtingen korpsbeheerder¹. Daarnaar gevraagd, deelde de korpsbeheerder bij brief van 9 maart 1998 onder meer het volgende mee:

"Bij de politie Haaglanden bestaat geen specifiek geformuleerd beleid inzake het fotograferen van aangehouden en/of in verzekering gestelde verdachten. In voorkomende gevallen wordt indien dit nodig wordt geacht gebruik gemaakt van bevoegdheden voortvloeiende uit wet en/of jurisprudentie. (...) Besloten is een direct-klaar-foto te maken van verdachte/klager voor een beperkt administratief doel. In dit geval was het wenselijk voor de administratieve afhandeling van de aanhouding van verdachte hem te herkennen en te onderscheiden van andere verdachten. Een en ander speelde zich af in een chaotische situatie, waarbij de politie onvoorbereid - binnen enkele uren werd geconfronteerd met gelijktijdige aanhouding, overbrenging en ophouding aan het bureau van meerdere verdachten door meerdere politieambtenaren die op uiteenlopende manieren waren betrokken bij het gebeuren. Vanwege de hectische situatie is het vragen naar de personalia van klager achterwege gelaten: thans is niet meer te achterhalen of aan klager informatie is verstrekt over motief en verdere bestemming van de foto. Betrokken foto is na gebruik direct vernietigd en derhalve niet in een politie-archief opgeslagen."

2.1. Bij de brief waren nog de volgende stukken gevoegd:

2.2. Een rapport van politieambtenaar D. van 21 februari 1995, dat onder meer inhoudt: "Op vrijdag 13 januari 1995, bevond ik mij, met wachtcommandant-aangelegenheden belast, in het bureau Jan Hendrikstraat 85 te 'sGravenhage. Ik had die dag vroege dienst hetgeen inhoudt dat ik van 07.00 15.00 uur in dienst was. Op genoemde dag kwam ik

omstreeks 06.30 uur in dienst en heb samen met mijn ploegchef, inspecteur H., de dienst overgenomen van de brigadier Me.

Bij het overnemen van de dienst bleek dat alle cellen en alle boxen bezet waren. Een en ander was onder andere het gevolg van de rellen die waren uitgebroken na de raadsvergadering aan de Dagelijkse Groenmarkt op de avond daarvoor. Eén van de aangehouden verdachten was genaamd: S., (...) Nadat ik alle cellen en boxen had gecontroleerd en alle aangehouden verdachten had aangesproken, hetgeen routine-handeling is, heb ik mijn dienst vervolgd.(...) Om 07.05 uur heeft S. drinken gehad. Sinds dit contact bleef S. op de bel drukken van de intercom zonder dat daar een aanwijsbare reden voor was. Tevens schopte en sloeg hij tegen de deur van de box. Deze box is aan het begin van het cellenblok geplaatst en grenst rechtstreeks aan de wachtcommandant-ruimte. Vanuit deze ruimte wordt onder andere het arrestanten-toezicht gehouden en tevens de huistelefoons bediend. Door diverse collega's, belast met arrestantentoezicht, is aan S. gevraagd hier mee op te houden daar het bellen en het schoppen en slaan op de deur van de box erg veel overlast veroorzaakte en dat hierdoor de werkzaamheden niet naar behoren uitgevoerd konden worden. Agent B., één van de collega's belast met het arrestantentoezicht, heeft onder andere met hem gesproken. Aan hem is te 07.53 uur door S. het verzoek gericht een arts te waarschuwen omdat hij last van zijn rug had. Hierop heeft B. telefonisch contact opgenomen met de dienstdoende arts van de GG&GD. Deze dienstdoende arts vertelde B. voor dit soort klachten niet te komen. Dit is aan S. medegedeeld. Te 09.10 uur heeft S. drinken gehad en de broodmaaltijd geweigerd. In de tussenliggende periode is er door diverse collega's contact geweest met S., daar deze tegen de deur bleef slaan en schoppen en op de bel bleef drukken. Omstreeks 09.30 uur werd de intercom uitgeschakeld. Te 10.36 uur ben ik, rapporteur, wederom naar de box van de verdachte gegaan teneinde hem te vragen op te houden met schoppen en slaan tegen de deur van de box. Op dat moment bleek dat S. had geürineerd in de box. Op mijn vraag waarom hij dat gedaan had antwoordde hij dat de bel uitstond en niet kon vragen of hij naar

het toilet mocht. Hierop heb ik gezegd dat regelmatig collega's bij hem zijn geweest waaraan hij dat had kunnen vragen. Hierop gaf S. geen antwoord en bleef volharden bij het feit dat de bel uitstond. Hierop heb ik hem uitgelegd waarom de bel uitstond. Tevens hem medegedeeld dat hij niet de enige was die opgesloten was en dat het op dat moment erg druk was aan het bureau. Na enige tijd met hem gepraat te hebben bleef hij vol onbegrip voor de situatie. Door diverse collega's, belast met arrestantentoezicht, is S. verzocht eindelijk eens op te houden met slaan en schoppen tegen de deur. Hem is eveneens medegedeeld dat als hij door bleef gaan met schoppen en slaan hij in de transport-boeien geplaatst zou worden, teneinde een werkbare situatie te laten ontstaan. Eén en ander is hem verzocht zonder hiermee gedreigd te hebben. Te 11.08 uur is S. door de agenten Be. en Ve. in de transportboeien geplaatst, met de handen op de rug. Eén en ander in overleg en met goedkeuring van de verantwoordelijke ploegchef, inspecteur H.

Ondanks het feit dat S. in de transportboeien was geplaatst bleef deze doorgaan met schoppen tegen de deur. Hierop heb ik nog enkele verzoeken aan hem gedaan te stoppen met schoppen tegen de deur. Dit gebeurde zonder enig dreigement in de richting van S. Niet alleen voor het politie-personeel werd de situatie onwerkbaar, maar ook voor de overige arrestanten werd de situatie ondraaglijk. Diverse arrestanten deden hun beklag omtrent het geschop tegen de deur. Helaas was het gezien de drukte niet mogelijk S. over te plaatsen naar een andere cel of box. Te 12.10 uur heb ik, rapporteur, samen met collega B., S. tevens om de enkels transportboeien aangelegd. Eén en ander in overleg en met goedkeuring van de verantwoordelijke ploegchef, inspecteur H. Te 13.38 heb ik, rapporteur, de verdachte voorzien van een broodmaaltijd en drinken. Teneinde dit te kunnen nuttigen heb ik de transport-boeien om de enkels en armen losgemaakt. Hierbij heb ik een gesprek gevoerd met de inmiddels gekalmeerde S. Hij had er moeite mee in de box te moeten zitten terwijl hij geen strafbaar feit had gepleegd. Tevens zei hij zich te vervelen in de box. Ik, rapporteur, heb getracht één en ander uit te leggen aan S., doch een redelijk gesprek viel met hem niet te voeren. De verdachte S. is na de maaltijd rustig gebleven in de box."

2.3. Een rapport van politieambtenaar R. van 25 februari 1995. Hij deelt daarin onder meer het volgende mee:

"Op vrijdag 13 januari 1995 was ik aangewezen om als hulpofficier van justitie de late dienst te draaien in het politiebureau aan de Jan Hendrikstraat 85 alh. Op dat moment bevonden zich 10 personen tegen hun wil in de verblijfsruimten van het politiebureau. Er was op dat moment een onoverzichtelijke rommelige situatie bij de wachtcommandant. Ik besloot om mijn mentor de brigadier T. het werk aan de balie van de wacht-commandant te laten coördineren en nam als eindverantwoordelijke persoonlijk de zorg en het toezicht mbt. de ingesloten personen op mij. Aangezien ons bureau slechts 10 verschillende verblijfsruimten herbergt, t.w. 4 arrestantenverblijven voor korte duur, 2 cellen geschikt en bestemd voor het onderbrengen van inverzekeringgestelde personen en 4 zgn dronkemanscellen begrijp je dat de voor mij in dienst zijnde hulpofficieren hebben moeten woekeren met ruimte om alle ingesloten personen ivm onderzoeksbelang gescheiden onder te brengen. Aangezien ik mij als enige aanspreekbare eindverantwoordelijke mbt tot de verzorging voor de aan mijn zorg toevertrouwde ingesloten personen dien te overtuigen van hun lichamelijke en geestelijke gesteldheid maakte ik met alle 10 ingesloten personen een kort praatje. Ik droeg zorg voor het opruimen van de resten van de kort daarvoor door mijn voorganger verstreekte lunches en gaf desgevraagd een toelichting m.b.t. de gevolgdde en te volgen procedures. Ik vernam van de behandelende rechercheurs dat van de 10 ingesloten personen er 3 zouden worden heengezonden, 6 in verzekering waren gesteld en 1 nader onderzocht moest worden ivm het vaststellen van de identiteit aangezien deze ingesloten persoon geweigerd had en nog steeds weigerde zijn naam op te geven. Het is mij bekend dat door onwetendheid van collega's vaak bij het insluiten van personen en inschakelen van de halve verlichting de intercombediening wordt uitgeschakeld. Dit

gebeurt omdat niet duidelijk zichtbaar is aangegeven welke schakelaar welke functie in/uitschakelt. Routinematig liep ik alle intercomschakelaars na en overtuigde mij er van dat alle controlelampjes die

aangegeven dat een intercomverbinding met de wachtcommandantenruimte is uitgeschakeld niet branden. Ik verklaar dus bij deze dat vanaf 14.15 uur alle ingesloten personen met de wachtcommandant contact konden opnemen. Dat niet altijd direct wordt gereageerd op een oproep is te verklaren uit het feit dat er slechts met één intercom een spraakverbinding mogelijk is met de wachtcommandant. De kwaliteit van de spraakverbinding is, mede door het feit dat de ingesloten persoon zich met de mond te dicht bij de microfoon bevindt, het feit dat de akoestiek van de verblijfsruimten zeer slecht is en het feit dat bij de wachtcommandant veel omgevingsgeluid is, zo slecht dat aan beide kanten van de spraakverbinding geen begrijpelijke tekst uit de luidspreker te verstaan is. Ik reageer dus, in plaats van een gesprek door een intercom aan te gaan, met een persoonlijk gesprek met de ingesloten persoon die een spraakverbinding via de intercom aanvraagt. Aangezien van de 10 ingesloten personen er net 6 in verzekering waren gesteld was het voor mij onmogelijk om bij alle 6 tegelijk tekst en uitleg te geven. Het is dus heel duidelijk dat niet direct op een intercom is gereageerd. Van al deze 10 ingesloten personen is er één die mij in het bijzonder is bijgebleven. Zijn naam is **S.** en hij was ingesloten in de tijdelijke verblijfsruimte voorzien van het nummer 12b.

. is mij bijgebleven omdat hij voortdurend mijn aandacht opeiste. Hij maakte zo vaak gebruik van de intercomverbinding dat ik hem heb moeten vertellen dat hij even moest wachten omdat er naast hem nog 9 anderen waren die met mij in contact wensten te komen. **Zijn klacht dat de intercom gedurende zijn hele verblijf in het politiebureau niet meer ingeschakeld is, hoop ik hierbij weerlegd te hebben.** Ik heb in de pss adm. vastgelegd dat omstreeks 14.15 uur ik met S. een gesprek had ivm zijn in verzekering stelling. Ik kan mij nog herinneren dat hij toen van mij eiste dat hij "De Blauwe Aanslag" moest bellen. Hij was nl van mening dat een inverzekeringgestelde zelf zijn advocaat mag bellen. In een felle woordenwisseling tussen hem en mij heb ik hem laten weten dat hij recht had op een advocaat. Dat hij zelfs recht had op een gekozen advocaat doch dat ik degene was die zou bellen en niet hij. Hij gaf mij niet de naam van de door hem gekozen advocaat op, zodoende kon er niet gebeld worden. Wel kon ik hem korte tijd later mede delen dat "de Blauwe Aanslag" voor iedereen een advocaat zou sturen.(...)

Ik kan mij herinneren dat S. mij gevraagd heeft of er een dokter kon komen. Mijn uitleg dat een arts alleen komt als ik aangeef wat de klacht van de te behandelen patiënt is werd door hem terzijde geschoven. Hij was van mening dat hij zonder mij op de hoogte te stellen van zijn lichamelijke klachten recht had op een arts. Hij eiste zelfs de komst van een arts. Nogmaals heb ik hem uitgelegd dat ik er voor kon zorgen dat indien nodig de ziekenauto met loeiende sirene en hartbewakingsapparatuur zou komen maar dat ik iets meer wilde weten dan het feit: **"IK EIS EEN DOKTER"**. Nu lees ik achteraf in zijn klacht dat hij rugklachten had. Indien hij mij hier normaal van op de hoogte had gesteld had ik hem laten

onderzoeken door de bedrijfsarts van de politie.(...) Wat S. niet in zijn klacht omschrijft is het feit dat hij mij te 14.51 uur mede deelde dat hij vrij gelaten diende te worden, omdat hij ernstige last had van **CLAUSTROFOBIE**. Hij eiste weer een dokter om hem daarover te onderzoeken. In een felle woordenwisseling heb ik hem verweten dat hij niets anders deed dan mij sarren met verzonden ziektes. Omdat hij steeds de aandacht opeiste kwam ik er niet aan toe te reageren op oproepen van andere ingesloten personen. Ik heb hem gezegd dat ik eerst de anderen ging bezoeken en al zijn oproepen zou negeren. Omdat hij bleef doorzeuren over zijn vermeende claustrofobie heb ik hem laten weten dat claustrofobepatiënten in ieder geval bekend zijn bij hun huisarts. Ik stelde hem in de gelegenheid mij zijn huisarts bekend te maken waarna ik in contact zou treden met deze huisarts mbt de verzorging van een claustrofobepatiënt. Uiteraard ging hij hier niet op in. Het viel mij op dat geen van de bij claustrofobie behorende verschijnselen zoals overmatig zweten, zuchten, duidelijke paniek en angstig geschreeuw waar te nemen waren. (...) Ik heb hem gevraagd waarom hij bij zijn verblijf in 1993 en 1994 in andere politiecellen niet had geklaagd over claustrofobie. Hij ging over op een ander onderwerp en eiste een andere cel geschikt en bestemd voor een in verzekering gestelde. Deze cellen waren in het bureau reeds in gebruik.

. heeft mij niet gezegd dat hij vegetariër was. Als dat wel zo was geweest had ik er voor gezorgd dat er een aangepaste vegetarische warme maaltijd zou worden gegeven. De ingesloten arrestant (...) die mij **wel** liet weten vegetariër te zijn bood ik uiteraard een opgewarmde vegetarische diepvries maaltijd aan. (...) De arrestanten die daarom vroegen kregen van mij na de inverzekeringstelling lectuur om te lezen. Deze lectuur is niet standaard in de verblijfsruimten aanwezig aangezien er individueel beoordeeld wordt of een ingesloten persoon rustig gaat liggen of

zitten lezen of dat met de tijdschriften andere dingen worden gedaan. S. heeft niets aan mij gevraagd mbt lectuur. (...)

. schrijft in zijn klacht dat hij na zijn inverzekeringstelling duidelijk heeft verzocht om te roken. Dit klopt. Alleen heeft hij het niet vriendelijk gevraagd maar autoritair geëist. Hij eiste dat hij in zijn cel moest roken. Hij eiste en eiste en eiste. Hij baseert zijn eis hierbij op de voorschriften gesteld in de Invoeringswet Strafvordering uit 1929. Nadrukkelijk staat geschreven "-hem kan worden vergund-". Destijds was roken iets voor de elite en maatschappelijk aanvaardbaar. Nu ligt die situatie anders. Roken is vies, smerig en ongezond. Nadrukkelijk wordt aan een ieder die rookt bekend gemaakt op het pakje waar het in zit dat roken longkanker kan veroorzaken en de gezondheid schaadt. Ik voelde er absoluut niets voor om mijn gezondheid te laten benadelen door S. Ik begrijp best wel dat mijn voorgangers moeite hadden om met hem te praten. Aangezien roken in een cel uit oogpunt van brandgevaar uitdrukkelijk moet worden geweigerd heb ik hem dat medegedeeld. Of hij het accepteerde betwijfel ik. Hij vertelde me in ieder geval dat hij niet van plan was het gebouw in de brand te steken. Ik besloot een agent vrij te maken om de verschillende ingesloten personen, deel uitmakende van de groep van 10 personen, ver uit mijn buurt een sigaretje te laten roken in de ruimte waar normaal arrestanten worden

binnen gebracht voordat zij aan de hulpofficier worden voorgeleid. Het is gelukt om ten minste drie van hen aldaar een rookpauze te verschaffen. Anderen stelden daar geen prijs op en S. kon er geen gebruik van maken aangezien toen hem het roken wel werd vergund, hij elders in het politiebureau verbleef om gehoord te worden mbt zijn aandeel in strafbare feiten. Later was er geen ruimte en gelegenheid meer voor om een agent hiervoor geheel vrij te maken.

. geeft aan in zijn klacht dat hij veel lawaai maakte in zijn cel. Dit stukje geeft een beetje aan dat hij zich realiseert dat hij als enige van de 10 ingesloten personen zich uiterst onaangenaam heeft gedragen in het politiebureau. Hij schrijft ook dat hij zich onterecht behandeld voelde gezien zijn bekendheid met wettelijke rechten. Hij kent alleen rechten. De 9 andere ingesloten arrestanten hebben zich tijdens mijn dienst normaal en correct gedragen."

G. Nadere reactie en inlichtingen verzoeker

1. Verzoeker merkte in reactie op de nadere inlichtingen van de korpsbeheerder onder meer het volgende op:

"Het overige genoemde (...) omtrent mijn verzoek om contact te kunnen opnemen met een advocaat en huisgenoten, is door dhr. R. enigszins verwrongen weergegeven. Volgens mij heb ik nooit gevraagd om de Blauwe Aanslag te bellen en is mij eenvoudig meegedeeld dat er al een advocaat voor mij was ingeschakeld. (...) ben ik van mening dat ik er redelijkerwijs vanuit mocht gaan dat als ik eenmaal gezegd heb, dat ik vegetariër ben, ik dat niet eindeloos hoeft te herhalen. Ik had dit 's ochtends al gezegd. Overigens is mij wel degelijk (door een andere agent) gezegd dat er geen vegetarische avondmaaltijden waren."

2. Daarnaast gevraagd, stuurde verzoeker een doktersverklaring op. Deze houdt in dat hij op 14 januari 1995 het spreekuur van een (huis)arts heeft bezocht om zijn rug te laten onderzoeken en voorts: "Geen objectiveerbare afw."

3. Verzoeker gaf in een telefoongesprek met een medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman aan dat de mishandeling plaats had gevonden vlak voordat hij in de bus geplaatst was. Hij had toen een paar gevoelige dreunen op zijn rug gehad, maar had niet kunnen zien wie dat deden, omdat hij voorover geduwd stond.

4. Verzoeker kon, daar naar gevraagd, niet een signalement geven van degene die hem tijdens de toiletgang op het bureau had geïntimideerd. Hij wist alleen dat het een man was geweest en dat er een aantal mensen bij had gestaan, onder wie enkele vrouwen. Ook kon verzoeker niet aangeven wanneer een en ander ongeveer had plaatsgevonden. H.

Verklaringen betrokken ambtenaren

1. In juni en augustus is een aantal ambtenaren gehoord die mogelijk betrokken waren geweest bij de aanhouding en/of het vervoer van verzoeker naar het politiebureau. Een tweetal agenten bleek niet specifiek bij die gebeurtenissen betrokken te zijn geweest en had geen geweldincident waargenomen. Eén ambtenaar was mogelijk betrokken bij een en ander, maar wist zich nog maar vaag iets te herinneren; hij wist in elk geval niet meer of

hij verzoeker had vervoerd en kon zich ook niet herinneren of er toen was geslagen. Hij voegde daaraan toe dat hij wel strikt was met geweld; als hij ziet dat een collega geweld gebruikt, spreekt hij die collega daar op aan. Hij wist bijvoorbeeld nog wel dat een collega die nacht een tik met de wapenstok had uitgedeeld nádat met bierblikjes was gegooid. Dat gebeurde echter op straat (in de Laan) en niet bij een politiebusje.

2. Op 25 juni 1998 verklaarde politieambtenaar L. telefonisch tegenover een medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman het volgende:

"Er staat me nog wel iets bij van de gebeurtenissen rond de Blauwe Aanslag, begin 1995. Ik hoorde toen bij een droppingseenheid, dat wil zeggen een geüniformeerde eenheid, die optrad op plaatsen waar men extra mensen nodig had. Wij kwamen op een gegeven moment met een busje bij de Laan aan. Daar waren wel wat demonstranten, maar die renden weg toen wij eraan kwamen. Van de uitgang aan de Laan tot de Jan Hendrikstraat is trouwens maar enkele meters. In de Jan Hendrikstraat hebben we op een gegeven moment een linie gevormd. Wat de precieze reden daarvoor was, weet ik niet meer. Die demonstranten moesten daar in elk geval weg. Er is van tevoren door onder andere W. gevorderd dat hij (naar later bleek S.) weg moest gaan; er is meerdere malen gevorderd. Ik herinner me nog wel goed dat er naar collega W. twee keer werd gespuugd door een van die mensen, wat hij natuurlijk niet pikte. Hij ging uit de linie om die persoon aan te houden en ik ben hem gevolgd. Volgens mij hebben we die persoon aangehouden om het hoekje bij de Prinsegracht. Voor zover ik me herinner kwam daar ook het arrestantenbusje, waar we hem naar toe hebben gebracht. Van de aanhouding zelf herinner ik me niets speciaals meer. Ik weet niets van een geweldincident. Als er echt geweld was toegepast, was er ook een geweldrapportage opgemaakt, die er naar u mij nu meedeelt niet is. Ik herinner me nog wel dat er vrijwel meteen na de aanhouding met flessen is gegooid, waar W. en ik op af zijn gegaan. Het was allemaal behoorlijk hectisch die nacht. Ik heb verder niets te melden over deze zaak."

3. Op 25 juni 1998 verklaarde politieambtenaar Wo. telefonisch tegenover een medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman het volgende:

"Ik herinner me nog wel iets van deze zaak, al is het inmiddels erg lang geleden. Toen ik de heer S. ophaalde voor verhoor zag ik in zijn cel een plas liggen. Op mijn vraag wat dat was, zei hij dat hij daar geplast had. Ik heb hem toen gezegd dat hij het dan ook maar even moest opdweilen. S. reageerde daarop dat er lange tijd niet op zijn bellen was gereageerd. Ik bleef erbij dat als hij geplast had, hij het ook maar even moest opruimen. Ik heb toen een mop en emmer gepakt en vervolgens heeft S. de boel opgedweild. Ik heb

voor zover ik mij herinner geen dreigende taal geuit, maar gewoon gezegd dat hij het even moest opruimen. Voordat ik aan een verhoor begin, vertel ik eerst dat men niet verplicht is te antwoorden. Ik voeg daar dan aan toe dat áls iemand wil verklaren, hij het dan volledig moet doen. Wil hij dat niet, dan moet hij dat meteen maar zeggen. Ik bedoel nu de verklaring over het feit waarvan iemand wordt verdacht. Bij vragen over het inkomen, werk

etc. leg ik meestal uit dat het openbaar ministerie dit wil weten in verband met hun eventuele eis. Toen ik S. naar zijn inkomen en werk vroeg, vroeg hij wat dat nou met de zaak te maken had en wilde niet antwoorden. Ik meen dat ik hem toen ook heb uitgelegd dat niet ik dat graag wilde weten, maar het openbaar ministerie. Ik herinner het me niet meer precies, maar het zou heel goed kunnen zijn dat ik, toen hij niet op die vragen wilde antwoorden, zoiets heb gezegd als: moet je luisteren, als je wilt verklaren moet je ook hier op antwoorden en anders verklaar je maar niet. Eigenlijk twijfel ik er niet aan dat ik zoiets heb gezegd. U citeert nu uit het rapport van V. over de gang van zaken rond de kop koffie. Het is inderdaad gegaan zoals daar wordt beschreven. Ik heb die koffie natuurlijk niet expres over S. heen gegooid. Door het getrek aan de koffiekop, viel die om, maar dat was niet mijn bedoeling. Ik heb verder niets meer te verklaren over deze zaak."

4.1. Op 6 augustus 1998 legde politieambtenaar W. tegenover een medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman telefonisch de volgende verklaring af:

"Ik herinner me de gebeurtenissen rond de Blauwe Anslag nog wel. Ik was begonnen op de Dagelijkse Groenmarkt, waar ik gewond was geraakt. Bij een collega was de schouder uit de kom gegaan. Dat gebeurde weer toen we op een gegeven moment op het bureau aan de Jan Hendrikstraat waren. Voor zover ik mij herinner is er toen een ambulance gekomen, die echter niet van de binnenplaats weg kon gaan, omdat zich inmiddels demonstranten bij het bureau bevonden, die met stokken tekeer gingen. De demonstranten bevonden zich zowel aan de Jan Hendrikstraat als aan de Laan. De demonstranten moesten dus weg om de ziekenauto doorgang te verlenen en er werd besloten actie te ondernemen. Een droppingseenheid kwam vervolgens vanaf de Korte Beestenmarkt bij de Laan aan. Ik bevond mij bij de groep die aan de Jan Hendrikstraat een linie vormde. Er is in eerste instantie door een inspecteur gevorderd

dat de demonstranten zich moesten verwijderen. Eén figuur naar achteraf bleek: S. - gaf daaraan geen gehoor. Hij liep een paar keer iets naar achter, maar bleef dan weer staan. Ik heb hem toen ook diverse keren bevolen om zich te verwijderen. Hij bleef echter telkens weer staan. Hij spuugde ook een paar keer in mijn richting. Ik heb hem vervolgens op de hoek van de Prinsegracht aangehouden wegens het niet voldoen aan een ambtelijk bevel. Toen wij hem hadden geboeid, kwam er een busje aanrijden. Ik ontken pertinent dat ik, nadat hij was geboeid, nog geweld tegen hem heb gebruikt. Het staat me ook niet bij dat mijn collega L. dat wel heeft gedaan en ik kan me dat ook niet voorstellen."

4.2. In aanvulling op deze verklaring, verklaarde hij op 8 oktober 1998 tegenover een medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman telefonisch het volgende:

"Bij het vormen van de linie heeft in eerste instantie de hoofdinspecteur gevorderd dat iedereen zich moest verwijderen. Als mensen aan zo'n bevel niet voldoen, begin ik zelf altijd ook eerst te vorderen dat men de straat uit moet gaan of iets dergelijks. Als men daar dan vervolgens niet aan voldoet, zeg ik ook wel "opdonderen" of woorden van gelijke strekking. Ook in dit geval zal ik wel zulke termen hebben gebezigd, toen S. niet weg ging. We hadden de wapenstok in de hand voor onze eigen veiligheid. Dat zal mogelijk dreigend overkomen."

5. Op 20 augustus 1998 verklaarde politieambtenaar R. tegenover een medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman telefonisch het volgende:

"U vraagt naar de situatie ten tijde van het vormen van de linie, met name of de ambulance niet via de Laan had kunnen komen. Op grond van de stukken die ik heb geraadpleegd, kan ik u daarover het volgende meedelen. De situatie was op dat moment uiterst hectisch met gewonde politiemensen, 8 arrestanten die zich ook niet stilhielden, toen er van buitenaf lawaai werd gemaakt. Toen een al gewonde collega opnieuw behoorlijk onwel werd, werd er direct een ambulance gewaarschuwd. Gewoonlijk komen ambulances in zo'n geval met zwaailichten en sirene ter plaatse en bij dit politiebureau komen ze via de Jan Hendrikstraat binnen. Het klopt dat er een ingang en een uitgang is bij dit bureau. Het hek bij de Jan Hendrikstraat was een klaphek en werkte hydraulisch. Het kon toen nog makkelijk tegengehouden en geopend worden.

Het hek aan de Laan was een elektrisch, zwaar schuifhek, dat via handbediening open en dicht ging. Als iemand bijvoorbeeld zijn arm door de spijlen van dat hek had gedaan om het tegen te houden, dan was er een probleem. Door het openen van het zware hek, kon ernstig letsel worden veroorzaakt in het geval iemand het hek niet wilde loslaten. Het "oog" bij het hek signaleerde wel bv een auto, maar niet een arm. De Arbodienst had destijds ook gezegd dat het hek alleen via handbediening open mocht en niet via één druk op de knop, omdat het gewoon een gevaarlijk hek was. Dat hek kon dus beter niet gebruikt worden. Bovendien, de hekken van de Jan Hendrikstraat en de Laan zijn zo dicht bij elkaar (ongeveer 36 meter; 18 meter van het hek aan de Jan Hendrikstraat tot de hoek, en 18 meter van die hoek tot het hek aan de Laan) dat in feite sprake was van één groep demonstranten. Als de ambulance bij de Laan was gekomen, had binnen een mum van tijd de groep van de Jan Hendrikstraat erbij kunnen komen. De demonstranten gingen behoorlijk tekeer en er moest dus voorkomen worden dat de ambulance in aanraking kwam met de demonstranten. De Laan was al met al geen echte optie. Bovendien, bellen naar de ambulance om door te geven dat ze niet via de Jan Hendrikstraat, maar via de Laan binnen moesten komen, was geen reële mogelijkheid. Dan had eerst gebeld moeten worden naar de meldkamer supervisor, die via een hotline met de GGD in contact had moeten komen. Deze had dan weer via mobilfoon een en ander aan de al rijdende ambulance op dat moment was aan ons ook niet bekend vanaf welke plaats de ambulance kwam aanrijden - moeten doorgeven, wat niet altijd makkelijk gaat als er met loeiende sirenes wordt gereden. Er gaat tijd overheen, want je moet overal weer even het hoe en wat uitleggen. Al met al ben ik van mening dat gebruik van de ingang aan de Laan geen realistische mogelijkheid was. Aan de GGD heb ik overigens nog informatie gevraagd over door de politie ingeschakelde ambulances op 12/13 januari 1995. Uit de archiefgegevens van de GGD is onder meer gebleken dat er die nacht vier ambulances ingeschakeld zijn geweest. Voor de laatste was om 1:30 uur gebeld, om 1:31 uur ging hij rijden en om 1:34 uur was hij op het bureau Jan Hendrikstraat binnengekomen." I. Nadere inlichtingen korpsbeheerder Daarnaast gevraagd stuurde de korpsbeheerder aan de Nationale ombudsman een folder met informatie voor ingesloten, die ten tijde van de onderzochte

gedraging onder meer aan het bureau Jan Hendrikstraat werd gebruikt. Deze folder houdt enige algemene informatie in over onder meer fouillering, de inventaris in de cel, de gang van zaken

rond luchten, voedselverstrekking. Er staat ook in vermeld dat om lectuur kan worden gevraagd. Onder het kopje "ROKEN" staat het volgende:

"Wij erkennen dat roken belangrijk kan zijn, maar we willen niet dat er in ons arrestantenhuis iemand in het bezit is van lucifers of aanstekers in zijn cel. Het brandgevaar is daarvoor te groot. Roken is alleen toegestaan buiten de cellen en onder toezicht van onze personeelsleden."

J. Nadere reactie verzoeker

1. In reactie op de afgelegde verklaringen merkte verzoeker onder meer het volgende op. De groep demonstranten is niet tegen personen tekeer gegaan. Er werd met stokken op ramen geslagen, maar er is geen geweld tegen personen geweest van de zijde van de demonstranten. In de verklaringen wordt gesuggereerd dat de aanhouding direct op het spugen wat verzoeker trouwens niet heeft gedaan dan wel het niet voldoen aan de vordering om zich te verwijderen is gevolgd. Dat is niet zo. De aanhouding gebeurde pas een poos later, er zat zeker tien minuten tussen, aldus verzoeker.
2. In reactie op het verslag van bevindingen deelde verzoeker voor zover hier van belang mee dat hij beslist niet iedere agent om een kledingnummer had gevraagd. Verder merkte hij op dat hij het tijdstip waarop de bedreiging met mishandeling had plaatsgevonden wel niet meer precies wist, maar dat het in elk geval aan het einde van de nacht of 's morgens vroeg had plaatsgevonden.

Beoordeling

Inleiding Op donderdag 12 januari 1995 vergaderde de gemeenteraad van 'sGravenhage over het al dan niet slopen van het kraakpand DeBlauwe Aanslag te 's-Gravenhage. In de loop van die avond braken rellen uit rond de Dagelijkse Groenmarkt. Het regionale politiekorps Haaglanden (hierna ook: de politie) arresteerde een aantal personen en bracht hen over naar het politiebureau aan de Jan Hendrikstraat. Die nacht (13 januari 1995) verzamelde zich een groep sympathisanten van de aangehouden en bij bedoeld politiebureau voor een zogenaamde lawaaidemo. Verzoeker werd vervolgens om 1.20 uur aangehouden en overgebracht naar genoemd politiebureau, waar hij om 1.51 uur werd voorgeleid. Om 13.45 uur werd hij in verzekering gesteld en diezelfde dag om 18.36 uur heengezonden.

A.

Met betrekking tot de politie A.1. De gebeurtenissen rond de aanhouding van

verzoeker 1. Verzoeker klaagt in de eerste plaats over het optreden van de politie rond zijn aanhouding. In dit verband klaagt hij er met name over dat de politie hem bij de hoek

van de Jan Hendrikstraat de doorgang heeft geweigerd, hem agressief heeft teruggedrongen en hem ten onrechte heeft aangehouden. In of bij de arrestantenbus zou hij vervolgens hard met knuppels op zijn rug zijn geslagen.

2. Uit het onderzoek is gebleken dat de politie op een gegeven moment besloot de demonstranten in de Jan Hendrikstraat te verwijderen, waartoe een linie is gevormd. Een en ander zou volgens de door de korpsbeheerder verstrekte informatie verband hebben gehouden met de komst van een ambulance. Verzoeker heeft in dit verband opgemerkt dat het politiebureau ook een uitgang heeft aan de Laan, waar zich veel minder demonstranten bevonden dan aan de Jan Hendrikstraat. Volgens hem had de ambulance ook daar naar binnen gekund en was vorming van de linie aan de Jan Hendrikstraat onnodig escalierend. Uit het proces-verbaal van bevindingen van hoofdinspecteur M. blijkt dat de politie de GG&GD gevraagd had om met spoed aan het bureau te komen in verband met een gewonde politiemann. De normale aanrijroute voor een ambulance is volgens de verklaring van R. via de ingang van het politiebureau aan de Jan Hendrikstraat. Voldoende aannemelijk is geworden dat toen eenmaal de ambulance was gewaarschuwd er geen reële mogelijkheid meer bestond om deze alsnog via de uitgang van het bureau aan de Laan te laten komen, terwijl bovendien gebruik van die in/uitgang bezwaarlijker was dan die aan de Jan Hendrikstraat. Gelet hierop en mede in aanmerking genomen dat de protestactie met veel lawaai en bonken op de ruiten van het politiebureau gepaard ging, wat op zichzelf reeds enig gevaar voor escalatie inhield en bovendien naar mag worden aangenomen de normale werkzaamheden op het bureau verstoorde, kon de politie in redelijkheid besluiten de zogenaamde lawaaidemo door middel van ingrijpen aan de Jan Hendrikstraat te beëindigen.

3. Verzoeker kwam, naar hij zelf heeft aangegeven, aangelopen toen zich al een politielinie had gevormd, althans deze bezig was zich te vormen, en begaf zich naar de agenten in de linie. Gelet op het hiervoor onder 2. overwogene, kon de politie met het oog op verwijdering van de demonstranten een linie vormen. Zij kon dan ook aan verzoeker de doorgang weigeren. De politie is in zo'n situatie niet gehouden aan één persoon, die aangeeft dat hij naar huis wil, door-

gang te verlenen dan wel een discussie met hem aan te gaan over de reden voor en de wijze van optreden. De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

4.1. Tegen verzoeker is tijdens het terugdringen geen geweld gebruikt. Wel zou volgens verzoeker een agent direct al tegen hem hebben gezegd dat hij moest "oprotten" en zou met een knuppel zijn gezwaid. Volgens de lezing van W. had hij in eerste instantie gevorderd dat men de straat moest verlaten. Pas toen verzoeker daaraan niet voldeed, had hij "opdonderen" of iets dergelijks gezegd. Voorts meldde hij dat de politieambtenaren in de linie een wapenstok in de hand hadden gehad.

4.2. In het algemeen dient de politie in haar externe contacten de algemeen gebruikelijke beleefdheidsnormen in acht te nemen. Een eerste bevel tot het zich verwijderen in termen als "oprotten" of "opdonderen" voldoet niet aan die normen. Indien in een situatie als de onderhavige, waarin het terugdringen van demonstranten met spoed moet gebeuren, niet

wordt voldaan aan het gegeven eerste bevel, getuigt het niet van niet-behoorlijk handelen wanneer het bevel wordt herhaald in krachtiger termen, zoals die in kwestie. Hierbij wordt nog opgemerkt dat die termen in het maatschappelijk verkeer niet dermate schokkend zijn, dat zij onder geen beding mogen worden gebruikt.

4.3. De lezingen van verzoeker en W. over de bewoordingen waarin het eerste bevel van W. is gegeven, staan tegenover elkaar. Nu niet is gebleken van feiten of omstandigheden die de ene lezing aannemelijker maken dan de andere, onthoudt de Nationale ombudsman zich van een oordeel op dit punt.

4.4. Wat de wapenstok betreft kan niet worden geoordeeld dat het in de gegeven omstandigheden onnodig provocerend was om deze in de hand te houden. Aannemelijk is dat hiermee ook gedreigd werd, toen verzoeker zich niet verwijderde. In een geval waarin iemand niet voldoet aan diverse bevelen zich te verwijderen, kan de politie in redelijkheid dreigen met een wapenstok, teneinde het bevel kracht bij te zetten. Het alternatief is immers dat de politie tot aanhouding overgaat of daadwerkelijk geweld toepast. De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

5. Verzoeker voldeed vervolgens niet aan diverse bevelen om zich te verwijderen. Hij was het blijkens het proces-verbaal van verhoor van de politie van 13 januari 1995 niet eens met de aanwijzing van de politie om door te lopen, en wilde hiertegen protesteren door stil te blijven staan of langzaam achteruit te lopen. Gelet hierop kon de politie verzoeker aanhouden ter zake van overtreding van artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht (zie **ACHTERGROND**, onder 2.). De onderzochte gedraging is ook op dit punt behoorlijk.

6.1. Verzoeker stelt voorts dat hij bij het arrestantenbusje op zo'n geraffineerde wijze is mishandeld, dat er geen uitwendig waarneembaar letsel viel te constateren.

6.2. L. en W., die verzoeker hadden aangehouden, hebben ontkend dat zij verzoeker hebben geslagen bij het overbrengen naar het busje. Overige mogelijk betrokken politieambtenaren konden zich een dergelijk incident niet herinneren. Al met al is onvoldoende komen vast te staan of verzoeker al dan niet is mishandeld, zodat de Nationale zich ook op dit punt van een oordeel moet onthouden.

A.2. Het maken van foto's en het noemen van het (kleding)nummer

1. Verzoeker klaagt er verder over dat op het politiebureau zonder noodzaak foto's van hem zijn gemaakt en dat de politie vervolgens heeft geweigerd de vraag naar het (kleding)nummer van de politieambtenaar die de foto's maakte, te beantwoorden.

2.1. De korpsbeheerder heeft meegedeeld dat het in dit geval voor de administratieve afhandeling van de aanhouding van verdachte wenselijk was geweest om hem te kunnen herkennen en te onderscheiden van andere verdachten. Een en ander speelde zich aldus de korpsbeheerder af in een chaotische situatie, waarbij de politie onvoorbereid binnen enkele uren was geconfronteerd met gelijktijdige aanhouding, overbrenging en ophouding aan het bureau van meerdere verdachten door meerdere politieambtenaren, die op uiteenlopende manieren waren betrokken bij het gebeuren. De korpsbeheerder voegde

hier nog aan toe dat de foto na gebruik direct was vernietigd en derhalve niet in een politie-archief was opgeslagen.

2.2. Om verwarring tussen (vele) verdachten te voorkomen tijdens het verhoor dat volgt op hun aanhouding, is het fotograferen van arrestanten in beginsel geoorloofd (zie **ACHTERGROND**, onder 6.). In dit geval zijn de arrestanten niet direct na hun aanhouding

samen met "hun" verbalisanten gefotografeerd, maar pas nadat zij op het bureau waren gearriveerd. Echter, toen verzoeker op het politiebureau aankwam, waren zes arrestanten al geruime tijd ingesloten. Op dat moment kon dan ook geen verwarring meer ontstaan door bijvoorbeeld het onderling wisselen van kleren door de arrestanten, die immers allen in een aparte ruimte konden verblijven. Gelet hierop, kan verzoeker worden gevolgd in zijn kritiek op dit punt. De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

3.1. Verzoeker die, naar niet is weersproken, heeft geprotesteerd tegen het fotograferen, heeft vervolgens gevraagd naar het kledingnummer van de politieambtenaar die de foto's nam. In het door de korpsbeheerder overgelegde politierapport van V. wordt door de rapporteur naar voren gebracht dat waarschijnlijk enkele van de politiefunctionarissen dit kledingnummer niet hebben opgegeven. Alle verantwoordelijke hulpofficieren hebben zich volgens dat rapport persoonlijk aan klager bekend gemaakt. Verzoeker achtte het aldus genoemd rapport - mogelijk dat een aantal politieambtenaren wel hun nummer hadden opgegeven. Gelet hierop is onvoldoende komen vast te staan of de politieambtenaar die de foto's nam zijn kledingnummer niet heeft gegeven aan verzoeker, zodat de Nationale ombudsman zich van een oordeel op dit punt moet onthouden.

3.2. Opgemerkt wordt dat ook indien politiefunctionarissen het gevoel hebben dat hun naam of kledingnummer wordt gevraagd om hen slechts dwars te zitten, dit er niet aan af doet dat zij zich in beginsel hebben te houden aan de uit artikel 2 van de Ambtsinstructie voortvloeiende verplichting om desgevraagd een kledingnummer te verstrekken (zie **ACHTERGROND**, onder 7.).

A.3. De fouillering en het afnemen van alle persoonlijke bezittingen

1. Verzoeker klaagt er verder over dat de politie hem, alvorens hem in een cel te plaatsen, heeft gefouilleerd en hem al zijn persoonlijke bezittingen heeft afgenomen.

2. Het betrof hier een zogenoemde huishoudelijke fouillering. Ingevolge artikel 28 van de Ambtsinstructie (zie **ACHTERGROND**, onder 10.) was de politie bevoegd om deze ordemaatregel toe te passen vóór de insluiting van verzoeker. De onderzochte gedraging is op dit punt derhalve behoorlijk.

3. Volgens de door de korpsbeheerder verstrekte informatie zijn die bezittingen van de arrestanten afgenomen die een gevaar voor hun veiligheid konden vormen. Verzoeker heeft hierop niet nader aangegeven welke voorwerpen naar zijn mening onterecht waren ingenomen. Het wordt er daarom voor gehouden dat de politie niet meer voorwerpen heeft afgenomen dan noodzakelijk, waartoe meer behoort dan op het eerste gezicht wellicht

voor de hand lijkt te liggen (zie **ACHTERGROND**, onder 10.). Ook op dit punt is de onderzochte gedraging behoorlijk.

A.4. Het verstrekken van informatie

1. Verzoeker klaagt er verder over dat hem voor en tijdens zijn insluiting te weinig informatie is verstrekt over wat hem te wachten stond en wat zijn rechten waren.
2. De korpsbeheerder berichtte dat vóór begin 1995 een folder in gebruik was genomen bij de politie, welke folder in ieder geval ook aan het bureau Jan Hendrikstraat werd gehanteerd. In die folder wordt informatie gegeven over de gang van zaken in de cellen en de rechten van een verdachte. De korpsbeheerder gaf aan dat niet meer was te achterhalen of aan verzoeker de folder was verstrekt. Uit de stukken komt naar voren dat er vele malen persoonlijk contact is geweest tussen verzoeker en verschillende ambtenaren. Of daarbij mondeling voldoende informatie aan verzoeker is gegeven, is met onvoldoende zekerheid te achterhalen. De Nationale ombudsman moet zich daarom ook op dit punt van een oordeel onthouden.

A.5. De verblijfsomstandigheden in de cel

1. Verzoeker klaagt er in verband met de verblijfsomstandigheden in de cel in de eerste plaats over dat hij is geplaatst in een cel van +/- 2m. 20 x 1 m. 60, waarin zich slechts een bankje bevond van +/- 40 cm. bij 1.60 m. De cel was zo stelt hij - bovendien koud en vuil. Verzoeker kreeg ook geen matras, terwijl de hem verstrekte deken stonk en te klein was om helemaal om hem heen te slaan en een verzoek om een tweede deken werd geweigerd.
2. Uit de door de korpsbeheerder verstrekte informatie blijkt dat de ruimten in 's-Gravenhage die geschikt en bestemd zijn voor overnachting, reeds bezet waren. Verzoeker werd daarom in een wachtruimte in het bureau aan de Jan Hendrikstraat geplaatst. Men beschikte (toen) nog niet over voldoende matrassen om alle ingeslotenen een matras te verschaffen.

Insluiting in de nachtelijke uren onder de zojuist genoemde omstandigheden is niet juist. Van de politie had mogen worden verwacht dat zij zich althans zou hebben ingespannen om verzoeker bij gebrek aan voldoende matrassen toch zoveel mogelijk comfort te verschaffen, door hem bijvoorbeeld een aantal dekens te geven, zodat hij de nachtelijke uren niet op een harde bank behoefde door te brengen. Aan verzoeker is echter maar één deken verschaft. De onderzochte gedraging is in zoverre niet behoorlijk.

3. Wat betreft de overige klachten in dit verband, is uit het rapport van V. het volgende gebleken. De gemiddelde temperatuur in de ophoudruimte is 20 graden Celsius. Aan verzoeker was een deken verstrekt van 150 x 200 cm. Dekens worden na gebruik door een arrestant altijd ter reiniging aangeboden. De wachtruimte wordt, met uitzondering van zon- en feestdagen, iedere dag gereinigd door een schoonmaker.
4. Een temperatuur van ongeveer 20 graden Celsius is voldoende. Op dit punt is de onderzochte gedraging behoorlijk.
5. De (mate van) vervuiling van de desbetreffende ruimte en de toestand van de deken,

zijn niet meer vast te stellen. De Nationale ombudsman onthoudt zich daarom ook op dit punt van een oordeel.

6. Uit de door de korpsbeheerder verstrekte informatie blijkt niet van een verzoek om een tweede deken. Er kan met onvoldoende zekerheid worden vastgesteld of verzoeker hier om heeft gevraagd, zodat de Nationale ombudsman zich ook op dit punt onthoudt van een oordeel.

A.6. De verzorging en behandeling tijdens het verblijf in de cel

1.1. Verzoeker klaagt verder over het voedsel en drinken dat hem is verschaft. Hij heeft naar zijn zeggen vier keer te drinken gehad, wat hij niet voldoende vond. Het eten was volgens hem kwalitatief volstrekt onder de maat.

1.2. In beginsel moet aan een ingeslotene die geen kraan in zijn cel heeft water worden verstrekt als hij daar om vraagt. Of verzoeker hier om heeft kunnen vragen, dan wel heeft gevraagd, is uit de voorhanden zijnde stukken niet meer op te maken. Wat betreft de voedselverstrekking: ook hiervan is niet geheel duidelijk waar verzoeker om heeft gevraagd en wat hem toen is aangeboden. De beoordeling van de kwaliteit van de verstrekte boterhammen en het beleg is deels een subjectieve aangelegenheid; deze kwaliteit kan bovendien achteraf moeilijk meer worden vastgesteld.

In zoverre kan ook over dit klachtonderdeel geen oordeel worden gegeven.

1.3. Ten overvloede wordt het volgende opgemerkt. Indien verzoeker 's ochtends al had aangegeven dat hij vegetariër was, mocht hij er van uitgaan dat hij dit later niet behoefde te herhalen. Het verstrekken van bevroren boterhammen is niet onjuist, nu deze in korte tijd ontdooid zijn. Voorts is het zo gebruikelijk dat gereedgemaakte boterhammen met boter zijn besmeerd, dat het niet van onvoldoende zorg getuigt als aan een eventueel verzoek om brood zonder boter geen gevolg wordt gegeven, dit mede gelet op het feit dat op een politiebureau de (brood)maaltijden voor ingeslotenen doorgaans al elders zijn bereid, en in de diepvries worden bewaard.

2.1. Verzoeker stelt verder dat hem onvoldoende mogelijkheden tot roken zijn gegeven.

2.2. Uit de door de korpsbeheerder verstrekte inlichtingen is gebleken dat het roken in cellen niet wordt toegestaan vanwege het brandgevaar, wat ook aan verzoeker is meegedeeld. Toen een agent was vrijgemaakt om arrestanten gelegenheid te geven om te roken, werd verzoeker inmiddels verhoord.

2.3. Het ingesloten zijn is een stressvolle situatie, waarin een (verwoede) roker, zoals verzoeker die stelt te zijn, doorgaans behoefte zal voelen om te roken. Er mag dus worden verwacht dat er van de zijde van de politie enige inspanning wordt verricht om gelegenheid tot roken te geven aan hen die daar om vragen. Het is voldoende aannemelijk geworden dat er in de tijd dat verzoeker was ingesloten weinig gelegenheid was om een agent vrij te maken voor het laten roken door de ingeslotenen. In de gegeven situatie kon niet worden verwacht dat er een agent werd vrijgemaakt om verzoeker gelegenheid te geven tot roken. De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

3.1. Volgens verzoeker is lange tijd geweigerd een arts te waarschuwen in verband met

zijn rugklachten. Ook daarover klaagt hij.

3.2. Gebleken is dat verzoeker diverse malen om een arts heeft verzocht in verband met diverse klachten. Uit het rapport van D. blijkt dat verzoeker in ieder geval om 07.53 uur heeft verzocht een arts te waarschuwen in verband met rugklachten, waarna de desbetreffende agent contact heeft opgenomen met een arts van de GG&GD. Deze gaf

echter te kennen voor dit soort klachten niet te komen, hetgeen ook, volgens gemelde rapportage, aan verzoeker is meegedeeld. Verzoeker is hierop in zijn reactie niet meer ingegaan, zodat het ervoor gehouden wordt dat op dit verzoek om een arts adequaat is gereageerd. Op dit punt is de onderzochte gedraging behoorlijk.

4. Wat betreft het uitschakelen van de intercom in verzoekers cel is gebleken dat deze een aantal uren uitgeschakeld is geweest, omdat verzoeker op de bel bleef drukken zonder dat hij iets zinnigs had te vragen of mee te delen. Dit laatste is door verzoeker niet weersproken. In een dergelijke situatie is het niet onjuist om de intercom uit te schakelen. Overigens is er ook gedurende de tijd dat de intercom was uitgeschakeld geregeld contact geweest met verzoeker. De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

5. Verzoeker klaagt er verder over dat niet is ingegaan op zijn verzoek om overplaatsing naar een andere cel. Uit de rapportage van R. blijkt dat verzoeker heeft gevraagd om een cel die geschikt en bestemd was voor een in verzekering gestelde. Die cellen waren echter al in gebruik. Dat niet is voldaan aan het verzoek om overplaatsing, is derhalve niet onjuist, mede in aanmerking genomen dat verzoeker nog diezelfde dag is heengezonden. De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

6.1. Verzoeker klaagt er voorts over dat hij ongeveer twee en een half uur aan zijn handen en anderhalf uur ook nog aan zijn benen geboeid geweest.

6.2. Het aanleggen van boeien betekent een inbreuk op het grondrecht van de integriteit van het lichaam. Uitgangspunt zal moeten zijn dat tijdens het verblijf van een arrestant in een politiecel of ophoudruimte het gebruik van handboeien niet behoort plaats te vinden. Immers, anders dan kan gelden voor de situatie van de aanhouding en het daar op volgende vervoer van de arrestant, mag in beginsel ervan worden uitgegaan dat iemand van wie de vrijheid is ontnomen en die wordt ingesloten in een cel of een ophoudkamer, al door die insluiting zelf op een zodanige wijze onder controle is geplaatst dat er geen toereikende reden meer bestaat voor het gebruik van handboeien. Dit neemt niet weg dat er in zeer bijzondere gevallen reden kan zijn voor het maken van het maken van een uitzondering op dit uitgangspunt.

In dit verband kan aanknoping worden gezocht bij de omstandigheden zoals die zijn genoemd in artikel 22 van de Ambtsinstructie, betreffende het gebruik van handboeien ten behoeve van het vervoer van een arrestant (zie **ACHTERGROND**, onder 7.). Met name moet dan worden gedacht aan de situatie dat een reëel risico bestaat dat de persoon die wordt of is ingesloten zichzelf letsel toebrengt of het leven van zichzelf in gevaar brengt, of dat hij, op het moment dat hij ongeboeid in de cel of ophoudruimte wordt geplaatst, anderen letsel toebrengt of het leven van anderen in gevaar brengt. Voorzover de

betreffende politieambtenaar zou oordelen dat een dergelijke situatie zich voordoet, mag worden verwacht dat hij, alvorens hij eventueel overgaat tot het gebruik van handboeien (of tot het laten voortduren van het gebruik daarvan), eerst nagaat of zich een minder vergaand alternatief voordoet om het bedoelde risico of gevaar af te wenden of te bespreken, zoals insluiting in een dronkemanscel, permanente camera-observatie, of overdracht van de arrestant aan een collega die nieuw staat ten opzichte van de ingeslotene. Verder mag worden verwacht dat deze politieambtenaar zijn desbetreffende oordeel onverwijld ter toetsing voorlegt aan een meerdere, bij voorkeur de hulpofficier van justitie, voorzover niet al direct kan worden overgegaan tot voorgeleiding van de arrestant voor deze functionaris.

6.3. Gebleken is dat verzoeker enige uren tegen de deur van de ophoudruimte heeft geslagen en geschopt, voordat hij aan zijn handen werd geboeid. Het is dan ook begrijpelijk dat de politie hieraan een einde wilde maken. De overlast die verzoekers gedrag meebracht kan echter niet worden aangemerkt als een bijzondere omstandigheid als bedoeld onder 6.2. Daaraan kan niet afdoen dat overplaatsing naar een andere (dronkemans)cel niet mogelijk was, nu alle verblijfsruimten voor arrestanten op dat moment in gebruik waren. De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

7.1. Verzoeker klaagt er voorts over dat hem geen enkele mogelijkheid tot ontspanning is geboden.

7.2. Gebleken is dat aan degenen die daar om hadden gevraagd na hun inverzekeringstelling lectuur is gegeven. Verzoeker heeft echter niet om lectuur gevraagd. Van verzoeker, die zich anderszins gedurende zijn verblijf op het politiebureau zeer mondig betoonde, had mogen worden verwacht dat hij zelf om lectuur had gevraagd indien hij hier behoefte aan had. De politie was niet gehouden ongevraagd lectuur aan te bieden. De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

8.1. Verzoeker stelt dat hij tijdens een toiletbezoek door een agent werd bedreigd met mishandeling, welke bedreiging blijkens zijn reactie op de verstrekte inlichtingen zou hebben bestaan uit een uitlating in de trant van "moet ik jou eens goed in elkaar rammen?"

8.2. Uit het politieonderzoek naar verzoekers klacht is niet gebleken dat politieambtenaren met mishandeling hebben bedreigd. Verzoeker heeft, daar naar gevraagd, geen nadere gegevens verschaft over de gestelde bedreiging met mishandeling. Gelet hierop is onvoldoende aannemelijk geworden dat die bedreiging heeft plaatsgevonden. Daaraan doet niet af dat verzoeker in reactie op het verslag van bevindingen nog te kennen heeft gegeven dat een en ander plaatsvond aan het einde van de nacht of het begin van de ochtend. De onderzochte gedraging is ook op dit punt behoorlijk.

9.1. Voorts klaagt verzoeker erover dat hij gedwongen is zijn eigen urine op te ruimen.

9.2. Politieambtenaar Wo. verklaarde tegen verzoeker te hebben gezegd dat, als hij had geplast, hij het ook maar even moest opdweilen. Toen verzoeker zei dat er lange tijd niet op zijn bellen was gereageerd, bleef Wo. erbij dat hij toch de boel moest opdweilen. Vervolgens had hij een emmer en mop gepakt, waarop verzoeker de boel heeft

opgedweild. Verzoeker heeft een en ander niet weersproken. Van dreiging met enig ongeoorloofd (dwang)middel is niet gebleken. Onder die omstandigheden kan niet worden gezegd dat het onjuist was verzoeker zijn urine te laten opdweilen. De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

A.7. Contact opnemen met anderen

1. Verzoeker klaagt er verder over dat hem na zijn inverzekeringstelling geen gelegenheid is gegeven om contact op te nemen met anderen. In zijn reactie op de door de korpsbeheerder verstrekte inlichtingen geeft hij aan dat de klacht vooral de weigering betreft om telefonisch contact op te nemen met huisgenoten, om hen te kunnen informeren over zijn insluiting.

2. Ingevolge de Ambtsinstructie (zie **ACHTERGROND**, onder 9.) moeten politieambtenaren desgevraagd familie of huisgenoten van ingeslotenen op de hoogte stellen van de insluiting.

3. De lezingen over wat verzoeker in dit geval heeft gevraagd lopen uiteen. Volgens de rapportage van R. heeft verzoeker na zijn inverzekeringstelling geëist dat hij "De Blauwe Aanslag" zou kunnen bellen, omdat hij van mening was dat een inverzekeringgestelde zelf zijn advocaat mag bellen. Daarop gaf R. hem te kennen dat hij, R., contact met een gekozen advocaat wilde opnemen, maar dat verzoeker hem vervolgens de naam van de advocaat niet gaf. In zijn nadere reactie gaf verzoeker te kennen dat hij nooit heeft gevraagd de Blauwe Aanslag te bellen en dat hem eenvoudig is meegedeeld dat er al een advocaat voor hem was ingeschakeld. Hoe dan ook, gesteld noch gebleken is dat verzoeker uitdrukkelijk heeft gevraagd contact met huisgenoten te (doen) opnemen om hen rond een en ander te informeren. Daarom moet worden geoordeeld dat de onderzochte gedraging op dit punt behoorlijk is.

A.8. Druk op verzoeker om te verklaren

1.1. Verzoeker klaagt er voorts over dat een politieambtenaar tegen hem heeft gezegd "of je verklaart wel of je verklaart niet, aan gedeeltelijke verklaringen doen we hier niet", toen hij enkele vragen over beroep en inkomsten niet wilde beantwoorden.

1.2. Politieambtenaar Wo. heeft verklaard inderdaad woorden van deze strekking te hebben gebruikt.

1.3. Indien een verdachte weigert vragen over arbeid en inkomsten te beantwoorden, verdient het aanbeveling om hem uit te leggen dat de desbetreffende informatie van belang kan zijn in verband met de voorlichting aan de officier van justitie, wat Wo. volgens zijn verklaringen overigens ook heeft gedaan. Indien een verdachte dan nog steeds weigert dergelijke vragen te beantwoorden, gaat het echter niet aan te dreigen hem niet daadwerkelijk te verhoren in verband met het strafbare feit waarvan hij wordt verdacht. De onderzochte gedraging is op dit punt dan ook niet behoorlijk.

A.9. De kop koffie

1. Verzoeker klaagt er ook over dat Wo. tijdens het verhoor met opzet een kop koffie over

hem heen heeft gegooid.

2. Uit het onderzoek is gebleken dat de gang van zaken als volgt was. Omdat verzoeker niet had bedankt voor de hem verstrekte koffie, had Wo. de beker koffie teruggepakt, waarna zowel verzoeker als de politieambtenaar hadden geprobeerd de beker koffie in handen te

krijgen/houden. In de strijd om de beker, was koffie over de broek van verzoeker gevallen. Hoewel niet is gebleken van opzet van de zijde van Wo., getuigde het geharrewar om (het bedanken voor) de beker koffie niet van een professionele houding van deze ambtenaar. De onderzochte gedraging is in zoverre eveneens niet behoorlijk.

B.

Met betrekking tot de behandelend officier van justitie te 'sGravenhage

B.1. De inverzekeringstelling

1. Verzoeker klaagt erover dat hij ten onrechte in verzekering is gesteld.

2. Blijkens het - enige dagen na de aanhouding opgemaakte proces-verbaal is verzoeker aangehouden op grond van verdenking van overtreding van artikel 184, voor welk feit geen voorlopige hechtenis is toegestaan. Volgens dat proces-verbaal is pas ná de aanhouding van verzoeker met een fles gegooid en zijn personen gesignaleerd die mogelijk waren betrokken bij openlijke geweldpleging eerder op die avond. Dit betekent dat er geen grondslag was om verzoeker in verzekering te stellen.

3. De politie en later ook de officier van justitie zijn er echter van uitgegaan dat verzoeker wegens verdenking van dezelfde feiten openlijke geweldpleging dan wel bedreiging met ernstige feiten - was aangehouden als de drie anderen die ongeveer gelijktijdig met hem op het bureau arriveerden. Voor genoemde feiten is inverzekeringstelling mogelijk. Op zich zelf is deze gang van zaken, gelet op de chaotische situatie in die bewuste nacht, voorstelbaar. Dat doet er niet aan af dat anders dan de hoofdofficier van justitie van 's Gravenhage kennelijk meent - de enkele omstandigheid dat verzoeker (nagenoeg) tegelijkertijd op het politiebureau werd binnengebracht met een aantal personen die waren aangehouden ter zake van openlijke geweldpleging of bedreiging, nog niet een feit of omstandigheid oplevert waaruit een redelijk vermoeden van schuld aan diezelfde feiten voortvloeit (zie **ACHTERGROND**, onder 4.). Daarbij komt dat de inverzekeringstelling door de behandelend officier van justitie om 13.45 uur plaatsvond, dus bijna twaalf uur na de voorgeleiding van verzoeker. In die tussentijd had van politiezijde de grondslag van de aanhouding van verzoeker helder moeten worden gemaakt. Hoe dan ook kwam de beslissing om verzoeker in verzekering te stellen voor rekening van de officier van justitie. De onderzochte gedraging is in zoverre niet behoorlijk.

B.2. Meedelen strafbaar feit

1. Verzoeker klaagt er verder over dat de officier van justitie hem mondeling een ander strafbaar feit heeft meegedeeld dan er op het bevel tot inverzekeringstelling stond vermeld.

De officier van justitie zou volgens verzoeker over "openlijke geweldpleging" hebben gesproken, terwijl in het bevel tot inverzekeringstelling "bedreiging met 7 delicten" staat vermeld.

2. Er is niet meer met voldoende zekerheid te achterhalen welke delicten de desbetreffende officier van justitie aan verzoeker heeft vermeld, zodat de Nationale ombudsman zich onthoudt van een oordeel over dit punt.

B.3. Inschakelen advocaat

1. Tenslotte klaagt verzoeker erover dat hij niet in de gelegenheid is gesteld een advocaat in te schakelen om bij zijn voorgeleiding aanwezig te zijn.

2. De desbetreffende officier van justitie kon zich niet meer herinneren of verzoeker om bijstand van een advocaat had verzocht. Volgens verzoeker is dit wel het geval geweest.

3. Ingevolge artikel 57, tweede lid Sv, is een verdachte bevoegd zich bij het verhoor in verband met de inverzekeringstelling te laten bijstaan door een raadsman. Met raadsman wordt hier bedoeld op een gekozen raadsman, aangezien de verdachte pas na inverzekeringstelling een piketadvocaat krijgt toegevoegd (zie **ACHTERGROND**, onder 5.). Gesteld noch gebleken is dat verzoeker om een bepaalde raadsman heeft verzocht, noch dat zich voor de inverzekeringstelling een raadsman voor verzoeker had gemeld. Daarmee was geen sprake van een gekozen raadsman, zodat al hierom geen sprake kan zijn van onjuist handelen door verzoeker te horen zonder dat hij werd bijgestaan door een raadsman. De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk. **CONCLUSIE** De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Haaglanden, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Haaglanden (de burgemeester van 's-Gravenhage), is niet gegrond, behalve ten aanzien van het fotograferen, de insluiting in de ophoudruimte zonder matras, het boeien in de ophoudruimte, de druk op verzoeker om te verklaren,

de kop koffie; op die punten is de klacht gegrond. Ten aanzien van het bevel aan verzoeker zich te verwijderen, de mishandeling bij het arrestantenbusje, het gestelde niet-noemen van het kledingnummer, het verstrekken van informatie over de insluiting, de (mate van) vervuiling van cel en deken, de reactie op het verzoek om een tweede deken, de kwaliteit van het voedsel en de verstrekking van drinken wordt geen oordeel gegeven. De klacht over de onderzochte gedraging van een officier van justitie te 's-Gravenhage, die wordt aangemerkt als een gedraging van de Minister van Justitie, is gegrond ten aanzien van de inverzekeringstelling en niet gegrond ten aanzien van het inschakelen van een raadsman. Ten aanzien van het meedelen van het strafbare feit wordt geen oordeel gegeven.

Bijlage

ACHTERGROND

1. Artikel 2 van de Politiewet luidt als volgt:

"De politie heeft tot taak in ondergeschiktheid aan het bevoegde gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven."

2. In artikel 184, eerste lid van het Wetboek van Strafrecht (Sr.) is strafbaar gesteld het niet voldoen aan een krachtens wettelijk voorschrift gegeven bevel van een opsporingsambtenaar. De Hoge Raad heeft diverse keren uitgemaakt dat artikel 2 Politiewet (voorheen: artikel 28 Politiewet) is aan te merken als wettelijk voorschrift in de zin van dit artikel. Gelet op het strafmaximum van gevangenisstraf van drie maanden, is voor dit feit geen inverzekeringstelling mogelijk, behoudens een hier niet terzake doende uitzondering (artikel 58 jo 67 van het Wetboek van Strafvordering).

3. Bij verdenking van openlijke geweldpleging (artikel 141 Sr.) of bedreiging met bepaalde ernstige misdrijven (artikel 285 Sr.) is inverzekeringstelling mogelijk (artikel 58 jo 67 Sv).

4. Art. 27 van het Wetboek van Strafvordering (Sv.) luidt, voor zover hier van belang, als volgt:

"1. Als verdachte wordt vóórdat de vervolging is aangevangen, aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan eenig strafbaar feit voortvloeit." Dit artikel stelt aan de mate van verdenking niet de eis van een 'ernstig' vermoeden, maar eist wél dat het vermoeden van schuld (het 'gedaan hebben') moet steunen op feiten of omstandigheden en dat dit vermoeden bovendien naar objectieve maatstaven gemeten 'redelijk' dient te zijn, dat wil zeggen "niet enkel in de oogen van den opsporingsambtenaar doch redelijk op zichzelf" (Memorie van Toelichting). Een redelijk vermoeden alleen op basis van subjectief inzicht is niet voldoende.

5. In artikel 57, tweede lid Sv. is bepaald dat de verdachte bevoegd is zich bij het verhoor (inzake de inverzekeringstelling) door een raadsman te laten bijstaan.

In Strafvordering, tekst en commentaar (onder redactie van C.P.M. Cleiren en J.F. Nijboer), tweede druk, staat over dit artikellid onder meer het volgende vermeld:

"Dat zal een gekozen raadsman zijn, omdat de verdachte pas na de inverzekeringstelling een piketadvocaat krijgt toegevoegd."

6. De Hoge Raad besliste in zijn arrest van 8 mei 1984, NJ 1984, 741, dat het geoorloofd is een verdachte tijdens het ophouden voor verhoor, met "zijn" verbalisant te fotograferen. In dat geval was dat met name van belang, nu verscheidene verdachten hun namen niet onverwijld wilden meedelen en er verwarring tussen verdachten kon plaatsvinden door het wisselen van kleren. De Hoge Raad overwoog dat de verdachte door het vervaardigen van die foto's niet aan andere beperkingen was onderworpen dan die welke volstrekt noodzakelijk waren voor het doel van zijn ophouding voor verhoor, te weten het verhoor ter inverzekeringstelling van juist deze verdachte over de verdenkingen die juist tegen hem waren gerezen.

7. Art. 2 van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar, Besluit van 8 april 1994; Stb. 275, in werking getreden op 1 april 1994 (hierna: de Ambtsinstructie) bepaalt:

"De ambtenaar legitimeert zich met het legitimatiebewijs dat aan hem is verstrekt:

a. bij optreden in burgerkleding ongevraagd, tenzij bijzondere omstandigheden dit onmogelijk maken, en b. bij optreden in uniform, op verzoek daartoe."

8.1. Het boeien van een persoon is het toepassen van een dwangmiddel waardoor inbreuk wordt gemaakt op het recht op onaantastbaarheid van het lichaam, welk recht artikel 11 van de Grondwet beoogt te waarborgen. Artikel 15, vierde lid van de Grondwet maakt het mogelijk om personen die rechtens van hun vrijheid zijn beroofd, te beperken in hun grondrechten, indien de uitoefening van het grondrecht zich niet verdraagt met de vrijheidsbeneming. Tot het toepassen van enig dwangmiddel door overheidsfunctionarissen mag slechts worden overgegaan indien feiten en omstandigheden dat rechtvaardigen.

8.2. In artikel 22, eerste lid van de Ambtsinstructie is bepaald dat de ambtenaar een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien kan aanleggen. De leden 2 en 3 van dit artikel luiden als volgt:

"2. De maatregel, bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden getroffen, indien de feiten of omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.

3. De in het tweede lid bedoelde feiten of omstandigheden kunnen slechts gelegen zijn in: a. de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, of b. de aard van het strafbare feit op grond waarvan de vrijheidsbeneming heeft plaatsgevonden, één en ander in samenhang met de wijze waarop en de situatie waarin het vervoer plaatsvindt."

8.3. In artikel 22 van de Ambtsinstructie is aldus neergelegd dat het standaard aanleggen van handboeien tijdens het vervoer van een arrestant naar het politiebureau onjuist is. De politieambtenaar moet van geval tot geval de afweging maken of de aanwezige veiligheidsrisico's het toepassen van deze maatregel naar redelijk inzicht rechtvaardigen. In de Nota van Toelichting op de Ambtsinstructie is in dit verband opgenomen dat de vraag of het omleggen van handboeien in verband met de veiligheidsrisico's nodig is, afhangt van de omstandigheden die samenhangen met de persoon van de arrestant, de inrichting van de (dienst)auto, de situatie waarin wordt vervoerd en het ontbreken van de mogelijkheden om op andere wijze, met minder ingrijpende maatregelen (bijvoorbeeld door plaatsneming van een politieambtenaar naast de arrestant), een veilig transport te waarborgen. Bij omstandigheden die samenhangen met de persoon moet worden gedacht aan het gedrag van de arrestant, mogelijke eerdere ervaringen van de politie met deze persoon op grond waarvan voor moeilijkheden moest worden gevreesd, dan wel de aard of de ernst van het feit waarvoor betrokkene was aangehouden.

9. Artikel 27, eerste lid van de Ambtsinstructie bepaalt voor zover hier van belang het volgende:

"Voor zover het bij of krachtens het Wetboek van Strafvordering bepaalde zich hiertegen niet verzet stelt de ambtenaar een familielid of een huisgenoot van een ingeslotene zo spoedig mogelijk op de hoogte van de insluiting. In geval de ingeslotene minderjarig is,

doet hij dit uit eigen beweging, indien de ingeslotene meerderjarig is, doet hij dit slechts op verzoek van de ingeslotene."

10. Artikel 28, lid 1 van de Ambtsinstructie luidt als volgt:

"De ambtenaar onderzoekt de ingeslotene direct voorafgaand aan de insluiting op het politie- of brigadebureau, door het aftasten en doorzoeken van diens kleding op de aanwezigheid van voorwerpen die tijdens de insluiting een gevaar voor de veiligheid van de betrokkene of voor anderen kunnen vormen." Dit onderzoek aan de kleding, dat voorafgaat aan het insluiten van personen in een politiecel, betreft een veiligheidsfouillering in de zin van artikel 8, lid 3 van de Politiewet 1993, en wordt ook wel de huishoudelijke fouillering genoemd. Deze fouillering is te beschouwen als een maatregel in het belang van de veiligheid op het politiebureau en ter bescherming van de in te sluiten persoon, en mag standaard worden verricht. In de Nota van Toelichting bij de artikelen 28-30 van de Ambtsinstructie staat dat bij voorwerpen die een gevaar kunnen opleveren dient te worden gedacht aan onder andere: aanstekers, lucifers, scherpe voorwerpen zoals messen, priemen en schroevendraaiers, medicijnen of andere verdovende middelen. Daarnaast kunnen ook geld, sieraden en waardepapieren in bewaring worden genomen, omdat deze binnen het cellencomplex aanleiding geven tot onrust, bijvoorbeeld indien deze voorwerpen zoekraken. Bij de kledingstukken die in bewaring kunnen worden genomen, moet worden gedacht aan schoenveters, dassen, sjaals en broekriemen.

11. Het Besluit beheer regionale politiekorpsen (van 28 maart 1994, Stb. 224) bepaalt in artikel 15 onder meer dat de korpsbeheerder voorzieningen treft, opdat de ingeslotene in ieder geval beschikt over informatie over de gang van zaken in het cellencomplex. Voorts bepaald genoemd artikel dat de korpsbeheerder een regeling treft met betrekking tot het roken en de ontspanning.